

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUČ

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Diplomová práce

Ladislav Fiala

**E-learning z pohledu vyučujících střední
školy.**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a použil jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Bc. Ladislav Fiala

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. PhDr. Milanu Klementovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. E-learning.....	8
1.1. Definice e-learningu.....	8
2. Didaktický rozměr e-learningu	13
3. Účastníci e-learningu	16
3.1. E-studující	16
3.2. Tutor.....	18
3.2.1. Pojem tutor.....	18
3.2.2. Předpoklady pro práci tutora.....	20
3.2.3. Klíčové role tutora	21
3.2.4. Edukační role tutora.....	22
3.2.5. Kompetence tutora.....	25
3.3. Spolupráce tutora a studujícího	27
4. Faktory ovlivňující zavádění e-learningu a jeho kvalitu	29
4.1. Faktory vztahující se k vzdělávací instituci:	29
4.2. Faktory vztahující se k potenciálním studujícím	30
4.3. Faktory technologické.....	30
5. Learning management system (LMS).....	31
5.1. Charakteristika LMS systému	32
5.2. LMS Moodle	33
5.2.1. E-learning v aplikaci Moodle jako podpora výchovně vzdělávacího procesu.....	34
6. Úvod k praktické části	38
7. Výzkumná část A – dotazníkové šetření.....	39
7.1. Vyhodnocení dotazníků	39
7.2. Shrnutí dotazníkového šetření.....	56
8. Výzkumná část B – strukturované rozhovory.....	58
8.1. Interpretace strukturovaných rozhovorů	58
8.1.1. Moodle	58

8.1.2.	Proč doporučit Moodle ostatním pedagogům.....	60
8.1.3.	Hodnocení práce studentů v LMS Moodle.....	61
8.1.4.	Kde se učitelé s Moodle seznámili.....	62
8.1.5.	Je zohledňována práce studentů v Moodle do celkové klasifikace?	64
8.1.6.	Jak často učitelé Moodle ve výuce využívají.....	65
8.1.7.	Rozdíl mezi rolí tutora v e-learningu a rolí pedagoga v běžné výuce	65
8.2.	Zhodnocení strukturovaných rozhovorů	67
	Závěr	69
	Anotace:	71
	Literatura:.....	73
	Seznam obrázků:.....	75
	Seznam grafů:	75
	Seznam příloh:	75
	Příloha č. 1 – Dotazník	
	Příloha č. 2 – Přístup do LMS Moodle na Obchodní akademii Znojmo	
	Příloha č. 3 – Přístup do LMS Moodle na G+Spgš Znojmo	

Úvod

V poslední době došlo k tak prudkému rozvoji informačních a komunikačních technologií, že si většina z nás již život bez nich nedokáže představit. Moderní technologie se tedy staly nedílnou součástí každodenního života člověka a postupně se začaly implementovat také do vzdělávání¹.

Doufáme, že existence nových forem vzdělávání jako je např. e-learning by mohla pomoci odstranit nedostatky, které se projevují v celkové vzdělanosti společnosti. Předpokladem jsou však, mimo jiné, i kvalitní a vzdělaní pedagogové, kteří dokáží moderní techniku začlenit do vzdělávacího procesu. Problémem je, že takovéto osoby mnohdy v našem základním a středním školství chybí. S efektivním využíváním moderních technologií ve výuce se potýká nejméně jeden učitel². Uvědomujeme si také, že bez dobrých nápadů a vhodné motivace se technika stává bezcenným předmětem. Zda budou tyto technologie ke vzdělávání vhodně a efektivně využívány, závisí nejen na studentech, ale právě také na vyučujících.

Předložená diplomová práce navazuje na bakalářskou práci Možnosti využití e-learningu v hodinách informatiky na základní škole³, ve které jsme ověřovali využitelnost e-learningu jako podpory běžné výuky na základní škole. V diplomové práci se budeme opět věnovat e-learningu, ale na rozdíl od předchozího výzkumu se tentokrát zaměříme na e-learning z pohledu vyučujících. Neboť má-li být e-learning efektivní, je nutné při jeho realizaci využívat speciální didaktické přístupy a metody, multimediálně zpracované studijní materiály – a to vše musí být podporováno učitelem – tutorem. Pedagog je totiž v tomto typu vzdělávání tak výrazným činitelem, že se jeho odborné, pedagogické i osobnostní kvality promítají do vzdělávacích výsledků studujících.

Diplomová práce je po formální stránce rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části diplomové práce jsou stručně nastíněny základní pojmy

¹ Zounek, J.: E-learning a vzdělávání. Několik pohledů na problematiku e-learningu. PEDAGOGIKA roč. LVI, 2006. Dostupné online: pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=1629&edmc=1629

² Závodný, V.: Využití e-learningových systémů pro řízení výuky (LMS) na střední škole se zaměřením na aplikační prostředí Moodle. Závěrečná práce. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008

³ Fiala, L.: Možnosti využití e-learningu v hodinách informatiky na základní škole. Bakalářská práce. UP Olomouc, 2014

vztahující se k e-learningu, neboť tato problematika byla řešena již na úrovni bakalářské práce a milého čtenáře tedy na tento text odkazujeme, a velký prostor je věnován nově řešené problematice, což jsou právě vyučující – tutoři. Jsou zde vymezeny základní pojmy, nastíněny klíčové role a kompetence tutora i představeny předpoklady úspěšného tutora. Dále jsou v teoretické části zmíněny faktory, které ovlivňují zavádění e-learningu a najdeme zde i část věnovanou LMS systémům se zaměřením na LMS Moodle.

Praktická část se skládá ze dvou komponent. Ve výzkumné části označené jako A je prostřednictvím dotazníkového šetření provedena analýza využívání a hodnocení e-learningového prostředí Moodle vyučujícími střední školy. Pro náš výzkum jsme zvolili Gymnázium, Střední pedagogickou školu, Obchodní akademii a Jazykovou školu s právem státní jazykové zkoušky Znojmo, příspěvková organizace (dále jen GPOA Znojmo). Tato škola vznikla 1. 7. 2012 sloučením školy Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická, Znojmo a Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Znojmo v rámci optimalizace škol.

Ve výzkumné části označené jako B je formou řízených rozhovorů proveden rozbor zkušeností vybraných pedagogů s využíváním LMS Moodle ve výuce. V práci jsou tak využity nejen metody kvantitativního výzkumu, ale také metody kvalitativního výzkumu, které mají za cíl zanalyzovat a vyhodnotit využívání e-learningového prostředí Moodle vyučujícími GPOA Znojmo. Mimo to chceme ukázat, že e-learning může obohatit nejen výuku na vysokých školách, ale může učinit výuku zajímavější i na středních (a jak jsme si ověřili v bakalářské práci i na základní škole), zkvalitnit ji, může motivovat studující a mít celkový pozitivní dopad na výsledky vzdělávání. Je však důležité, aby vyučující věnovali dostatečnou pozornost narůstajícím trendům ve vzdělávání - rozvoji informačních a komunikačních technologií, stále větší oblibě e-learningu a snažit se tomuto faktu přizpůsobit nejen obsah vzdělávání.

1. E-learning

Jak jsme již naznačili v úvodu, rozvoj informačních a komunikačních technologií otevřel nové možnosti využití ve vzdělávání. Tyto technologie totiž mohou zvýšit dostupnost vzdělávání a nabízí nové prostředky učení⁴. Současní studenti, pro které je využívání multimediálních přístrojů běžnou součástí každodenního života, vyžadují zapojení těchto prvků do výuky. Existují dokonce předpoklady, že znalost a využití ICT bude brzy považováno za jednu ze základních kompetencí (podobně jako čtení, psaní a počítání)⁵. Je tedy nepopíratelné, že moderní informační a komunikační technologie nelze přehlížet a je nutné využít jejich potenciál také v pedagogické praxi.

Jednou z cest, jak je možné zapojit informační technologie do vzdělávacího procesu, je e-learning. Detailně jsme se popisu e-learningu věnovali v bakalářské práci Možnosti využití e-learningu v hodinách informatiky na základní škole³, na kterou tato diplomová práce navazuje. Přesto považujeme za nezbytné, abychom i zde e-learning stručně definovali a nastínili základní rozdíl mezi e-learningem a klasickou prezenční výukou.

1.1. Definice e-learningu

Základním rozdílem mezi e-learningovým a klasickým vzděláváním je převážně fyzické odloučení studujícího od vzdělavatele a také od skupiny spolu-studujících. Proto je e-learning často řazen do distančních forem studia. Při podpoře vzdělávacího procesu v prezenční výuce však nemusí k tomuto oddělení dojít (technologemi podporovaná výuka). Tam je využita multimediálnost a interaktivnost⁶. Při blended learningovém studiu (pojem bude vysvětlen v následujícím textu) se využívají výhody z obou forem, prezenční i distanční.

⁴ ZOUNEK, J.: E-learning – jedna z podob učení v moderní společnosti. Brno. MU, 2009. ISBN 978-80-210-5123-2.

⁵ Bednaříková, I.: Tutor a jeho role v distančním vzdělávání a v e-learningu. UP Olomouc, Olomouc, 2013. ISBN 978-80-244-3795-8

⁶ Kalinová, A: Didaktické aspekty e-learningu ve vzdělávání dospělých. Diplomová práce. UK Praha, 2014

V odborné literatuře jsou autoři v terminologii nejednotní a definice e-learningu se od sebe často výrazně liší. Pro názornost zde uvádíme definice, které pojímají e-learning v užším i v širším smyslu.

- *„E-learning zahrnuje jak teorii a výzkum, tak i jakýkoliv vzdělávací proces (s různým stupněm intencionality), v němž jsou v souladu s etickými principy používány informační a komunikační technologie pracující s daty v elektronické podobě. Způsob využívání prostředků ICT a dostupnost učebních materiálů jsou závislé především na vzdělávacích cílech a obsahu, charakteru vzdělávacího prostředí, potřebách a možnostech všech aktérů vzdělávacího procesu⁴.*
- *„E-learning je v podstatě jakékoliv využívání elektronických materiálních a didaktických prostředků k efektivnímu dosažení vzdělávacího cíle s tím, že je realizován zejména/nejenom prostřednictvím počítačových sítí. V českém prostředí spojován zejména s řízeným studiem v rámci LMS“⁷.*

Souhrnně můžeme tedy e-learning nazvat vzdělávacím procesem, který využívá informační a komunikační technologie a který je řízen (a ovlivňován) na základě vzdělávacích cílů a potřeb studujících nejčastěji prostřednictvím e-learningových kurzů. Tyto aplikace většinou obsahují simulace, multimediální lekce, tj. kombinace textového výkladu s animacemi, grafikou, schémata, auditem, videem a elektronickými testy. Je však důležité si uvědomit, že e-learning může být efektivním nástrojem vzdělávání pouze tehdy, jsou-li kurzy vhodně a promyšleně strukturovány a jsou-li při nich respektovány didaktické zásady.

Pojem e-learning tedy nemůžeme chápat pouze jako využívání ICT technologií ve výuce. E-learning totiž v sobě zahrnuje mnoho dalších dílčích komponentů a aktivit, které jsou uplatňovány a využívány vždy s ohledem na danou edukační realitu či prostředí. Vždy je tedy třeba zohlednit vzdělávací cíle a potřeby těch, kteří se e-learningem vzdělávají.

Podle L. Rohlíkové (2010) se v současné době s e-learningem ve vzdělávání setkáváme nejčastěji v podobě blended learningu, kdy se kombinuje distanční a prezenční část výuky. Pojem blended learning se používá přibližně od roku 2001

⁷ Kopecný, K.: Základy e-learningu. Net University s.r.o. UP Olomouc, 2005. ISNB 80-7041-798-6.

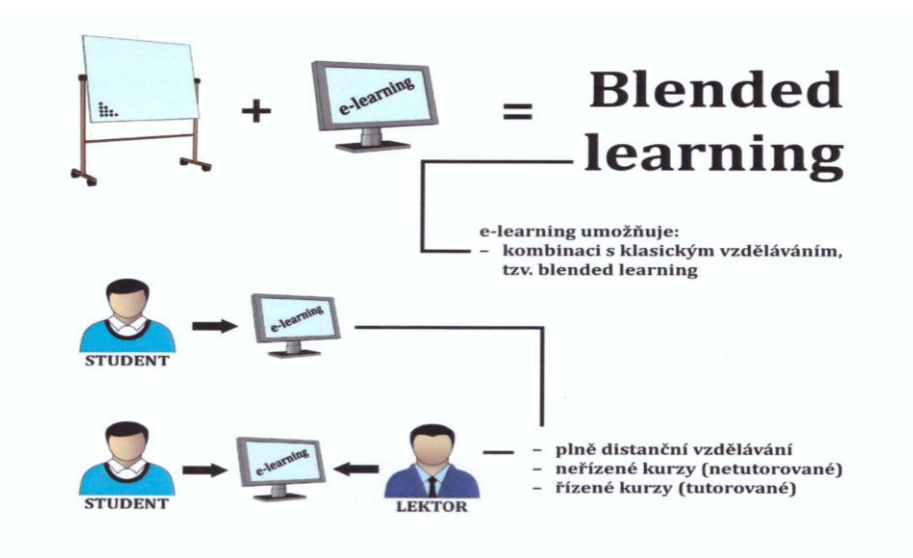
a označuje dnes nejčastější způsob využití moderních informačních a komunikačních technologií ve výuce⁸.

Blended learning může být definován následovně:

„Blended learning je smíšená forma vzdělávání, která představuje ideální kombinaci toho nejlepšího z obou světů. Blended learning je prezenční výuka s e-learningovou podporou, kterou lze využít v běžných hodinách, ale také v domácí přípravě. Tedy počítačově gramotný učitel běžně využívá ve svých hodinách funkčně a efektivně techniku tak, aby mělo její použití žádoucí vzdělávací efekt“⁷.

Autoři J. Zounek a P. Sudický (2012) o blended learningu hovoří jako integraci elektronických zdrojů a nástrojů do výuky a učení s cílem plně využít potenciál ICT ve spolupráci s osvědčenými metodami a prostředky používanými v tradiční výuce⁹.

Pro lepší představu zde uvádíme schéma blended learningu dle L. Rohlíkové (2010).

Obr. č. 1 - Blended learning⁸

⁸ Rohlíková, L.: Metodická příručka pro lektory E-learningového kurzu Finanční analýzy a gramotnosti. Český Brod, 2013. ISBN 978-80-905534-0-8

⁹ Zounek, J. Sudický, P.: E-learning : učení (se) s online technologiemi. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-903-6

E-learning jako moderní vzdělávací proces v sobě skrývá mnohá pozitiva, ale má i některá úskalí, na která je třeba upozornit. Stručně si zde proto uvedeme, jaké výhody či nevýhody může využívání online technologií ve výuce přinést.

J. Zounek, P. Sudický (2012) apelují na to, abychom vždy před aplikací vybraného technologického řešení vzali v úvahu možné přínosy i ztráty tak, aby bylo dosaženo efektivních výsledků vzdělávacího procesu. Problémem je, že se často o aplikaci těchto řešení rozhodujeme již před zahájením výuky či učení. V průběhu výuky se ale mohou vyskytnout další okolnosti (např. nefungující technika, špatná nálada ve skupině, různé rušivé elementy apod.), které mohou vyučovací proces narušit. Autoři také připouští, že v některých případech žádná technologie nenahradí specifika prezenční výuky, tréninku, praxe nebo přímé zkušenosti⁹.

Předložit úplný seznam výhod a nevýhod e-learningu není možné zejména proto, že daná problematika je velmi rozsáhlá a často je prezentována z různých úhlů pohledu (např. z pohledu vyučujícího, studenta, instituce apod.). Tento komplexní náhled na výhody i nevýhody e-learningu jsme podrobně nastínili již v bakalářské práci, na kterou tato diplomová práce navazuje, proto zde uvádíme pouze stručný výčet výhod a nevýhod e-learningu. Upraveno dle Rohlíková (2010), J. Zounek a P. Sudický (2012):

Výhody e-learningu

- Student si může zvolit denní dobu studia i to, jak dlouho se bude studiu věnovat. (Studovat pomocí online technologií je možné prakticky kdykoliv a kdekoliv).
- Student si může zvolit místo studia. S tím souvisí i úspora času a prostředků.
- Student si sám vytváří harmonogram studia. (Může se učit vlastním tempem a v době, kdy mu to vyhovuje při respektování časového harmonogramu studia i pokynů vyučujícího).
- Díky e-learningu mohou studovat např. handicapované osoby či osoby s vysokým pracovním vytížením.
- Proces učení je efektivnější díky aktivnímu přístupu studenta. (Může si vybírat takové studijní materiály, které odpovídají jeho stylu učení, samostatně vyhledávat informace, komunikovat s ostatními, přispívat do diskusí apod.).

- Při virtuální komunikaci je více odbourávána komunikační bariéra. (Student je otevřenější než při rozhovoru „tváří v tvář.“ (Jistá anonymita a samostatnost ve virtuálním prostředí může některým studentům lépe vyhovovat).
- Student se učí samostatnosti, vytrvalosti, sebekázi a autoevaluaci.
- Prostřednictvím e-learningu se přímo i nepřímo rozvíjí počítačová gramotnost studentů.

Nevýhody e-learningu

- Chybí přímá kontrola. Studenti mají tendenci lenošit a úkoly zanedbávat. Je nutné stanovit konkrétní termíny, do kdy má být práce dokončena.
- Oprava chyb probíhá později než v prezenčním studiu. Je větší pravděpodobnost, že si student zafixuje špatně naučenou informaci.
- V domácím prostředí je problémem snadné rozptýlení od studia (rodina, domácí povinnosti apod.)
- Komunikační bariéry – je nutné dobře propracované zadání, aby student jasně chápal, co se po něm chce.
- Nedostatečná motivace či neschopnost samostatného učení mohou způsobit neúspěch vzdělávacího procesu^{8,9}.

Výše jsme naznačili určité přínosy, ale také limity a úskalí, která mohou e-learning provázet. Musíme si však uvědomit, že porovnání výhod a nevýhod e-learningu je do jisté míry relativní. Co je pro jednoho studenta výhodou, může být pro druhého nevýhodou a obráceně. Jde především o to, že e-learning je svým pojetím velmi flexibilní. L. Rohlíková (2010) upozorňuje, že možnost studovat kdykoli a odkudkoli, svým tempem a na základě svých vlastních cílů, je základní výhodou, ale i rizikem e-learningu, protože řada studujících jen s obtížemi dokáže pro sebe zajistit dostatečné podmínky pro studium, bojuje s časem a mnohdy také se špatnými návyky. Studijním problémům může předcházet tutor, který poskytuje individualizovanou zpětnou vazbu i pomoc⁸. To je také důvod, proč jsme se v této diplomové práci právě na tutora zaměřili a budeme se mu věnovat dále v následujících kapitolách.

2. Didaktický rozměr e-learningu

V předchozí kapitole jsme naznačili, že k tomu, aby byl e-learning efektivní, je třeba dodržovat speciální didaktické přístupy a metody. Tyto zásady musíme respektovat při tvorbě a přípravě studijních opor. Tato problematika je podrobně rozpracována v autorově publikaci Možnosti využití e-learningu v hodinách informatiky na základní škole³, proto se tomuto tématu zde již nebudeme dále věnovat a zaměříme se zde na teorie učení, které pojetí e-learningu ovlivňují. I. Bednaříková (2013) v této souvislosti upozorňuje na výrazný posun od instruktivního ke konstruktivnímu přístupu. Studující podle autorky již není pouze instruovaný a řízený, ale stále častěji se musí do procesu učení zapojovat a konstruovat si své znalosti sám. K tomu mu pomáhají multimediálně zpracované studijní materiály, kurzy využívající interaktivní simulace reálných jevů umožňující i emotivní prožitky a především prostor pro kritické myšlení. To vše je podporováno učitelem - tutorem. Autorka ale upozorňuje i na určitá úskalí, která mohou s přílišnou snahou přiblížit se konstruktivismu souviset. Učitel-tutor v dobrém úmyslu maximálně zapojit studující do výuky na ně může přenášet přílišnou odpovědnost a mnoho aktivit bez ohledu na požadavek přiměřenosti. Studující pak pracují bez dostatečného studijního rámce a struktury, která by jim umožňovala řídit si svůj vlastní proces učení a tempo, kterým budou postupovat⁵.

Dle J. Zounka a P. Sudického (2012) je v současné didaktice konstruktivismus preferovanou a široce propagovanou teorií učení. Na rozdíl od (neo)behaviorismu bere konstruktivismus v potaz důležitost vnitřních předpokladů studenta pro učení stejně jako důležitost jeho kontaktů, popř. interakce s prostředím. Přesto autoři připouští, že i (neo)behaviorismus má stále co nabídnout. Behaviorismus (a jeho pozdější varianta neobehaviorismus) jako teorie vzdělávání vychází z myšlenky, že dobré učení závisí především na dobrém prostředí. Čím je prostředí účinnější, tím lépe učení probíhá. Autoři se přiklání k myšlence, že (neo)behaviorismus a mnohé jeho principy jsou dobře využitelné i v e-learningu především díky jasné struktuře obsahu nebo tím, že poskytují bezprostřední zpětnou vazbu. Samozřejmě je důležité rozhodovat se o využití té či oné strategie vždy na základě informací o studentech a o obsahu daného předmětu⁹.

Obě výše zmíněné teorie učení však vznikaly v době, kdy procesy učení nebyly tolik ovlivněny moderními technologiemi. S jejich rozvojem a s rozvojem Internetu se výrazně změnil způsob chování a styl práce studentů. Nové trendy ve výuce a učení

snaží zohlednit konektivismus, podle nějž znalost není vždy jedincem utvářena, ale je objeovávána, neboť je vždy někde uložena (např. v elektronické databázi, v rámci organizace, může se jednat i o znalosti kolegů či kamarádů). Podstata tohoto učení je založena na propojování různých informačních zdrojů, ale i pojmů, idejí, konceptů či částí výukových obsahů¹⁰. Při výuce tedy musíme počítat s možnostmi moderních technologií (především síťových), které mohou vstupovat výrazným způsobem přímo do vzdělávacího procesu.

J. Zounek a P. Sudický (2012) však poukazují na to, že všechny teorie jsou stále relevantní, neboť odrážejí jednotlivé fáze učebního procesu:

- Při prvním kontaktu s novým učivem se jako vhodné jeví principy (neo)behaviorismu, kdy učitel předává studentům základní poznatky nutné k porozumění celé problematice.
- Pro hlubší pochopení souvislostí a budování vlastních zkušeností nastupuje konstruktivistický model aktivního učení. Učitel se stává pomocníkem (facilitátorem).
- V poslední fázi výuky je nutné rychle se měnící informace a znalosti udržovat aktuální. Proto přichází ke slovu konektivismus, kdy si student buduje svůj učební prostor v rámci sítě, kterým podporuje další vlastní studium⁹.

Z výše uvedeného přehledu vyplývá, že každá z teorií klade důraz na jiné prvky učení. Za určitých podmínek tedy může být nevhodnější kterýkoliv z výše popsaných přístupů. Vždy bychom tedy měli vzít v úvahu specifika konkrétní vzdělávací situace tak, aby bylo dosaženo vytyčených vzdělávacích cílů. Nejdůležitější úlohu při realizaci e-learningového vzdělávání mají zejména tutoři studia a autoři studijních materiálů. Ti vedle pedagogicko-didaktických zásad musí při přípravě kurzu respektovat také další faktory, které s výukou souvisí. Musí např. respektovat charakter předmětu, vzít v potaz studenty, kteří vstupují do kurzu (jejich předchozí znalosti, dovednosti v oblasti ovládání technologií apod.). A. Barešová (2011) dále upozorňuje na nutnost analýzy cílové skupiny, která umožní zvolit vhodnou výukovou metodu a obsah¹¹.

¹⁰ Siemens, G.: A learning Theory for the digital Age. In Rohlíková, L.: Metodická příručka pro lektory E-learningového kurzu Finanční analýzy a gramotnosti. Český Brod, 2013.

¹¹Barešová, A.:E-learning ve vzdělávání dospělých. VOX, Praha, 2011

Účastníci, kteří vstupují do e-learningu, jsou tedy nejdůležitějšími prvky, na kterých závisí úspěch či neúspěch tohoto typu vzdělávání. V následující kapitole se proto blíže zaměříme právě na účastníky e-learningového vzdělávání.

3. Účastníci e-learningu

Pod pojmem účastníci e-learningu si můžeme představit všechny osoby, které se podílí na přípravě a následné realizaci tohoto vzdělávacího procesu. Na jedné straně tvoří e-learningový tým tutoři, administrátoři, manažeři, na druhé straně v e-learningovém procesu stojí samotní studenti⁵. Musíme si uvědomit, že výsledek e-learningu vždy závisí na jednotlivých aktérech, kteří do něj vstupují. „*E-learning bude takový, jací budou jeho realizátoři a účastníci*“⁷.

3.1. E-studující

K minimálním požadavkům na účast studujícího v online kurzu patří přístup k počítači a k Internetu. E-studující musí mít ale také chuť studovat, mít dostatečné sebevědomí, být kreativní, být schopný sebereflexe a především musí být ochotný převzít odpovědnost za své vzdělání¹². Dále musí umět spolupracovat s učitelem (tutorem) i s ostatními studenty s použitím informačních technologií, být schopen samostatně si řídit práci v e-learningovém prostředí. Nejdůležitější však je, aby student věnoval studiu v kurzu dostatečný čas, aktivně komunikoval s tutorem i s ostatními studenty a plnil průběžně zadané úkoly¹³. Pokud některý z výše uvedených požadavků není naplněn, je značně ohrožena úspěšnost e-learningového vzdělávání.

K. Kopecký (2006) upozorňuje, že aby bylo distanční vzdělávání kvalitní a efektivní, musí studující dodržovat několik zásad:

- Postupujeme od jednoduchého ke složitému – to je důležité především kvůli motivaci. (Pokud pochopím jednoduché, motivuje mě to pro pochopení složitého).
- V době, kdy jsem nejvíc svěží, se učme nejvíce náročnou látku – jednoduchou látku jsme schopni pojmut kdykoli, zatímco pochopení složitě látky vyžaduje naše maximální soustředění

¹² E-learning portál: Účastníci e-learningu. Online:
Dostupné: <http://vsportal.osu.cz/showCategory92da.html?kod=48>

¹³ Zlámalová, H.: Příručka pro tutorý distančního vzdělávání. Vysoká škola báňská – Technická univerzita v Ostravě, 2003. ISBN 80-248-0280-5

- Určitý problém se učíme jako celek – nejprve je ovšem nutné pochopit základ problému (pomyslnou kostru) a pak se teprve můžeme zabývat detaily jednotlivého problému. Důležité však je, abychom informace do paměti ukládali v souvislostech.
- Děláním poznámek a opakování, aktivní přístup ke studiu (diskuse s tutori i se spolu-studujícími apod.)⁷.

Neméně důležitá je také dostatečná **motivace** studentů pracovat v netradiční formě výuky. To jsme si ověřili v e-learningovém kurzu informatiky na základní škole, který byl realizován v rámci naší bakalářské práce. Zde byl zpočátku největší problém právě ve správné motivaci žáků k práci v kurzu a přípravě na vyučování obecně. (Žáky bylo nutné nejen povzbuzovat, ale i upomínat, aby plnili zadané úkoly včas). L. Rohlíková (2010) chápe motivaci jako něco, co pomáhá studujícím být ve stavu připravenosti k učení, co probouzí energii a chuť ke studiu. Dle autorky se v konkrétním pedagogickém procesu uplatňuje složitá struktura různých motivů. Motivačně podle ní může působit např.:

- obsah učiva,
- novost situace, předmětu nebo činnosti,
- souvislost činnosti s předchozími zkušenostmi studujícího,
- osobní význam cíle činnosti,
- aspirace seberealizace studujícího,
- systematická kontrola a hodnocení výsledků studia.

Vedle výše popsaných motivů však mohou být i motivy záporné – např. strach z neúspěchu, ze ztráty zaměstnání apod. Důležité je však posilovat především kladnou motivaci. Za největší motivaci pak autorka považuje úspěch, protože zvyšuje sebevědomí a sebehodnocení studujícího a tím se zlepšuje jeho emoční stav příznivý pro výkon a zároveň stoupá motivace pro tu činnost, která k úspěchu vedla. Velký význam pro motivaci studujících v e-learningových kurzech má také komunikace v rámci studijní skupiny, protože studující se často trápí, pokud neví, jak ve studiu pokračují ostatní účastníci kurzu⁸.

3.2. Tutor

Činnost tutora je v e-learningovém vzdělávání jedna z nejnáročnějších. Již jsme naznačili, že pro úspěšnost studia samostatně studujících má kvalita přístupu a činnost tutora jednoznačně rozhodující význam. Na rozdíl od učitele při klasické prezenční formě studia, který je se studujícími v bezprostředním kontaktu a který může bezprostředně reagovat na danou situaci, objasnit problém, procvičit učivo apod., působí tutor spíše jako pedagogicko-psychologická podpora studujících. V Příručce pro tutora se říká, že základní prací tutora je podpora vlastního učení studujících. Tato podpora má zahrnovat podmínky, nápady k přemýšlení a diskuse. Důležitou rolí tutora je pomoc studujícím při překonávání studijních obtíží a hodnocení výsledků jejich studia. V neposlední řadě tutoři vedou i administrativní agendu studujících v kurzu a vypracovávají studijní statistiky¹⁴.

3.2.1. Pojem tutor

Z výše uvedených informací je patrné, že tutor v distančním vzdělávání (i v e-learningu) a učitel v klasickém vzdělávání jsou dvě odlišné pedagogické role, které se v mnohém prolínají, ale které nelze zaměňovat. V této podkapitole si přiblížíme, co se si vybraní autoři představují pod pojmem tutor a nastíníme specifika e-learningových tutorů.

Pojem tutor je převzat z angličtiny a „*vystihuje vztah, který je předurčen vytvářet směrem ke studujícím v rámci svých rolí speciální zprostředkovatel, podporovatel a facilitátor distančního vzdělávání. Jeho nezastupitelnost spočívá především v tom, že minimalizuje osamocenosť, izolaci studujících, podporuje sociální kontakty mezi nimi (jak virtuální, tak přímé v rámci tutoriálů), zprostředkovává zpětnou vazbu o pokroku ve studiu jak jednotlivců, tak celé skupiny a spojovacím článkem jednotlivce i skupiny se vzdělávací institucí*“⁵.

Dle L. Rohlíkové (2010) si pod pojmem tutor můžeme představit pedagoga, který na dálku s využitím moderních technologií:

- podporuje studující v začátcích, při zpracování individuálních plánů studujících,

¹⁴ Marková, J a kol.: LMS Moodle příručka pro učitele. CŠM PedF UK, Praha 2012. ISBN 978-80-7290-542-3

- pomáhá studujícím v nesnázích, při řešení studijních i osobních problémů,
- konzultuje s ostatními účastníky studijní postup a tempo studia,
- sleduje průběh studia jednotlivých studujících a posiluje jejich motivaci,
- organizuje studijní setkání (tzv. tutoriály),
- připomínkuje kvalitu a účinnost vzdělávacího systému a studijních opor.

Dle autorky je v České republice práce tutora chápána ještě v širším pojetí, podle kterého působí tutor také jako korektor (kontroluje a opravuje úkoly), dále jako examinátor (zkouší a hodnotí studenty) a v neposlední řadě také jako administrátor (vede evidenci studujících, výkazy o studiu apod.)⁸.

H. Zlámalová (2003) vystihuje tutora jako „*metodického zprostředkovatele distančního (včetně e-learningového) studia a hodnotitele průběžných výsledků, který je v nejbližším kontaktu se studujícími a má charakteristické povinnosti*“¹³.

Již jsme naznačili, že role tutora v distančním vzdělávání a tutora v e-learningu se v mnohém překrývají, ale neznamenají vždy totéž. Poněkud širší může být působení tutora při kombinované formě studia (nebo v rámci blended learningu), kdy nelze zcela vyloučit, že tutor nebude přednášet nebo využívat metody přímé výuky. V tomto případě vzdělavatel plní v distanční části roli tutora, avšak v části prezenční současně i roli lektora.

L. Bednaříková (2013) upozorňuje, že distanční vzdělávání nebo jeho část realizovaná s podporou e-learningu, předpokládá rovněž specifické postavení a aktivitu v práci tutora. Kromě pravidel a postupů běžně používaných v distančním vzdělávání se totiž tutor musí ve virtuálním prostředí vyrovnat především s náročnými požadavky na technické zvládnutí a efektivní využívání dostupných nástrojů pro online komunikaci. Jeho úkolem je funkčně a efektivně využívat ICT ve vzdělávání i aktivní zapojení se do procesu řízeného učení. Musí tedy ovládat alespoň základy práce s LMS, ve kterých se moderní online kurzy vytvářejí. Je-li studium připravováno s podporou e-learningu, je činnost tutora pro výše uvedené skutečnosti často náročnější než distanční vzdělávání. Na druhou stranu může být v mnoha aspektech jednodušší, využívá-li vzdělávací instituce k administrativě a k řízení učení některý z LMS, protože zde hodně úkolů za tutora tento systém přebírá⁵.

Shrneme-li si výše uvedené informace, můžeme konstatovat, že tutor v distančním vzdělávání (i v e-learningu) nevyučuje v pravém slova smyslu, ale má ve vzdělávání své specifické funkce (např. tvoří spojovací článek mezi studujícími a institucí). Mimo to tutor dostupnými prostředky podporuje studující při studiu, směřuje jejich cestu, je k dispozici jako konzultant, hodnotí samostatné práce studentů a výsledky průběžného studia, pomáhá studujícím překonávat studijní obtíže, poskytuje zpětnou vazbu a motivuje je k dalšímu studiu. Tutor v e-learningu ke vzdělávání studujících navíc využívá ICT a vyučuje prostřednictvím studijních opor. Výhodou může být, když je současně i tvůrcem těchto opor, protože pak snadněji může reagovat na průběh studia a na základě konzultací se studenty může snadněji studijní oporu upravovat (např. změnit formulace, doplnit text či upravit grafiku apod.).

3.2.2. Předpoklady pro práci tutora

Jak jsme již naznačili výše, v online výuce nelze předávat informace ve stejné podobě jako v prezenční výuce. Souhlasíme s názorem H. Zlámalové (2003), která v tomto směru upozorňuje na fakt, že řada „klasických pedagogů“ může mít s přeškolením na tutora v distančním vzdělávání i v e-learningu objektivní problémy¹³.

V následujícím přehledu si nastíníme, jakými vlastnostmi by měl disponovat každý úspěšný tutor. Upraveno dle Bednaříkové (2013), Zlámalové (2003), Markové a kol. (2012):

- **Odborné znalosti a kvalifikace** - základem úspěšného zvládnutí práce tutora je patřičná odbornost a znalost z teorie předmětu, v němž tutor působí včetně praktických vědomostí a dovedností. (Tutor nemusí být specialista v daném oboru, ale musí být v dané oblasti znalec, který není jen teoretikem, ale také praktikem schopným se v dané oblasti orientovat. Odpovídající kvalifikace tedy zahrnuje mnoho faktorů včetně pedagogické a odborné přípravy, zkušenosti z oboru i schopnost zvládnout specifické metody předávání vědomostí v online kurzech.
- **Osobní zájem, otevřenost, zaujetí pro věc, přístupnost ke změnám** – mezi tutorovy důležité vlastnosti patří vnímavost, flexibilita a otevřenost. Mimo to by tutor měl mít specifické osobnostní vlastnosti a dovednosti jako schopnost percepce, empatie, komunikativní dovednosti apod.

- **Časová flexibilita** – teoreticky by měl být tutor studujícím k dispozici bez časového omezení prostřednictvím telefonu, faxu, e-mailu či kontaktu přes LMS, aby jej studující mohli požádat o pomoc, radu či konzultaci v době, kdy se věnují samostudiu. Takové zatížení tutora je však těžko realizovatelné, proto by vždy měla být stanovena jednoznačná pravidla pro komunikaci mezi tutorem studujícími.
- **Operativnost, pohotovost při komunikaci** – tutor musí být schopen nahradit nedostatek fyzické přítomnosti tím, že v kurzu vytvoří prostředí, ve kterém mohou studující se svým tutorem snadno komunikovat. Důležité je, aby bylo nastaveno, v jakém časovém intervalu je tutor povinen studentovi odpovědět. Na jednu stranu musí mít tutor dostatečný časový interval na zpracování kvalitní odpovědi či na vypracování hodnocení úkolu nebo samostatné práce. Na druhou stranu je však velmi důležité, aby hodnocení či odpověď dostal studující tak rychle, aby ho to nezdržovalo od pokračování ve studiu.
- **Technické dovednosti** – dalším požadavkem na práci tutora je jeho dovednost v oblasti využívání ICT, v oblasti e-learningu i LMS.
- **Materiální a technická vybavenost tutora** – tutor musí mít k dispozici pro svoji činnost nezbytné technické vybavení. To může být jeho vlastnictvím, nebo jej musí vzdělávací organizace tímto zařízením vybavit či mu k němu umožnit přístup. Díky různým projektům a grantům je mnoho vzdělávacích institucí schopno vybavit své tutoráty služebními laptopy, mobilními telefony, multifunkčními zařízeními i řadou softwarových aplikací apod. Na druhou stranu je stále mnoho tutorů, kteří takovou materiální podporu organizace nemají a pro účely svého působení využívají své soukromé materiální vybavení. Přesto svoji práci vykonávají kvalitně, hlavně díky svému nadšení a loajalitě k zaměstnavateli^{5,13,14}.

3.2.3. Klíčové role tutora

V kontextu této práce nesmíme opomenout, že tutor není pouze profesionálním vzdělavatelem, ale že zaujímá pozici, která „*vzhledem ke konkrétním institucionálním požadavkům a očekáváním, specifičnosti činností, rozmanitosti práce a vztahů, plní*

v rovině realizační a ve vztahu k instituci řadu specifických rolí⁵. Proto se v této podkapitole zaměříme na bližší analýzu jednotlivých dominantních rolí tutora.

Pro potřeby této podkapitoly je nezbytné, abychom si nejprve teoreticky vymezili pojem role. V terminologickém a výkladovém slovníku *Výchova a vzdelávanie dospelých* je pojem role vysvětlen jako „*souhrn potrieb a cilů, názorů, citů, postojů, hodnot a činností, ktoré by podle očekávání příslušníků společenství měly charakterizovat typického predstavitele určité pozice*“¹⁵.

Role tutora by měly odpovídat činnostem a aktivitám, jež tutor v rámci svého působení ve své práci vykonává a které jsou od něj institucionálně očekávány.

I. Bednaříková (2013) rozlišuje 5 základních zastřešujících rolí tutora: roli edukační, poradenskou, manažerskou, administrátorskou a technickou. V následujícím textu se jednotlivým rolím budeme věnovat detailněji. Vzhledem k zaměření této práce se nejvíce zaměříme na roli edukační, která ovlivňuje výkon studujících a míru jejich úspěšnosti ve studiu⁵.

3.2.4. Edukační role tutora

K významným předpokladům úspěšného zvládnutí edukační role tutora patří schopnost povzbuzovat a motivovat studující. O důležitosti motivace v e-learningovém (i distančním) vzdělávání jsme se zmínili již dříve. Přesto znovu upozorňujeme na fakt, že prvek motivace má v práci tutora rozhodující postavení.

Dle Bednaříkové (2013) je dalším důležitým prvkem edukační role tutora didaktická diagnostika studujících. Tutor by měl být schopen diagnostikovat vstupní znalosti studujících, respektovat jejich rysy osobnosti, vhodně je motivovat apod. V neposlední řadě je pro úspěšného tutora nezbytná analýza cílové skupiny, kterou má vést⁵. K. Kopecký (2006) dodává, že před začátkem vzdělávání by si tutor v ideálním případě měl zjistit a respektovat, jaké jsou základní charakteristiky studujících (např. jaká je jejich věková struktura, vzdělání, dosavadní zkušenosti, praxe v oboru, časové dispozice, očekávání i priority ve studované oblasti, technické dovednosti a dovednosti v oblasti ICT, přístup k Internetu či předchozí zkušenosti s e-learningem)⁷.

¹⁵ Hotár, V., Paška, P., Perhács, J. a kol.: *Výchova a vzdelávanie dospelých: Andragogika: Terminologický a výkladový slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2000. ISBN 80-08-02814-9

Mimo výše uvedených prvků edukační role vykonává tutor také přímou (kontaktní) edukační práci při vedení **tutoriálů**. Již jsme zmínili, že vedení tutoriálů patří mezi základní úkoly tutora, proto se těmto prezenčním (většinou nepovinným) setkáním studujících a tutora budeme věnovat blíže. - Upraveno dle I. Bednaříkové (2013), H. Zlámalové (2003), E. Matějová a J. Hejl (2008):

- Na rozdíl od klasické prezenční výuky se na tutoriálech nepřednáší. Tyto pracovní a diskusní semináře jsou určeny k vyjasnění otázek spojených se studiem materiálů, zopakování hlavních myšlenek a souvislostí, k procvičení pracovních postupů a technik, k osvojení dovedností apod.
- Hlavním cílem tutoriálů není výklad učiva, ale především navázání osobního kontaktu a podpora studujících ve studiu. Cílem těchto setkání je tedy to, aby studenti získali přehled o studijních povinnostech, nárocích na samostatné práce, získali informace k dílčím výstupům či úkolům atd. Je zde prostor i pro zodpovídání individuálních dotazů ke studiu nebo k učivu.
- Průběh tutoriálů může být značně flexibilní. Ovlivňují jej především sami studující.
- Nejčastěji se na tutoriálech objevují diskuse mezi studujícími, kteří mezi sebou srovnávají studijní výkony, sdělují se zde výsledky samostatných prací, předávají se zde samostatné práce tutorovi apod.

Každý tutor by si měl uvědomit, že organizace tutoriálů není jednoduchou záležitostí a často určuje úspěšnost studia.

Autoři dále upozorňují, že v průběhu studia jednoho modulu se tutor podílí zpravidla na vedení 3 tutoriálů: vstupním, tutoriálu v průběhu studia a na závěrečném tutoriálu. Na vstupním tutoriálu dochází k vzájemnému představení, seznámení a ke sdělení instrukcí a informací důležitých ke studiu. (Nejčastěji se jedná o informace organizačního charakteru, dále pak informace k práci v LMS, stanovení termínů odevzdání samostatných prací, požadavky na absolvování předmětu, informace o formách e-komunikace apod.). Po etapě samostudia následuje další tutoriál, který má čistě pedagogickou náplň a souvisí s obsahem prostudovaného učiva. Studující zde mají možnost prodiskutovat veškeré problémy, se kterými se při studiu setkali. Třetím (a posledním) je tutoriál závěrečný, který se obvykle koná na konci plánované doby

studia a měl by obsahovat komplexní závěrečné hodnocení, pohovor, závěrečnou zkoušku nebo zhodnocení výsledků studia.

Kromě vedení tutoriálů, motivace studentů a pedagogické diagnostiky musí dobrý tutor v rámci edukační role také vést a hodnotit samostatné práce⁴. Poslední (ale velmi významnou!) edukační rolí tutora, kterou zde zmíníme, je **komunikace tutora se studujícími**^{5,13,16}.

Elektronické vzdělávání umožňuje nové podoby komunikace a spolupráce jak mezi studenty a tutorem, tak i mezi studenty navzájem. Je-li tato komunikace vedena odborně a profesionálně, může studujícím do značné míry nahradit chybějící přímý kontakt se vzdělavatelem a spolužáky⁴. Z časového hlediska se elektronická komunikace může uskutečňovat jako synchronní (tj. v reálném čase). Nejčastěji se k této komunikaci využívá chat nebo videokonference. Asynchronní komunikace (e-mail, diskusní fórum, nástěnky) sice nenabízí bezprostřední kontakt, ale tento způsob komunikace je pro řadu studujících přijatelnější, protože umožňuje komunikovat v čase, který je pro ně nejvhodnější⁷.

Edukační role tutora je tedy velmi důležitou rolí, kterou musí být úspěšný tutor schopný zvládnout.

Shrneme-li si jednotlivé prvky, které ovlivňují edukační roli tutora, zjistíme, že v rámci této role musí být tutor nejen řádně motivovat studenty ke studiu, vést tutoriály, ale také vést elektronickou komunikaci se studenty. Je tedy patrné, že edukační role tutora je klíčová pro úspěch online vzdělávání. Přesto nemůžeme opomenout ani ostatní role.

3.2.4.1. Poradenská, manažerská, administrativní a technická role tutora

Detailně se problematice rolí věnuje I. Bednaříková v knize Tutor a jeho role v distančním vzdělávání a v e-learningu (2013), z níž jsme také výše uvedené informace čerpali. Autorka zastává názor, že v rámci **poradenské role** by měl tutor pomáhat, podporovat, navigovat či usměrňovat studující. Tutor by měl být schopen poradit studujícím ve studijních záležitostech, pomáhat při zpracování individuálního studijního plánu, doporučit studujícím vhodný styl učení. Je totiž logické, že studující chtějí znát názor tutora na proces učení a na plnění úkolů.

Dle autorky se dále v mezích **manažerské role** od tutora očekává, že bude schopen promyšleně a důsledně termínovat odevzdání úkolů a samostatných prací, tedy že bude stanovovat reálné a pevné termíny. Termín odevzdání těchto úkolů je totiž často v průběhu studia hlavní motivací ke studiu.

Jako poslední zmiňuje autorka **administrativní roli** tutora. Souhlasíme s názorem, že práce tutora může být značně usnadněna, využívá-li organizace pro řízení vzdělávání LMS. Tyto systémy totiž umožňují sledovat a zaznamenávat u studujících proces učení a jejich výsledky. Přesto je tutor povinen zpracovávat různé výkazy, evidenční formuláře apod.

Dalším nezanedbatelným požadavkem na práci tutora je jeho **dovednost v oblasti využívání technických didaktických prostředků, komunikační techniky a moderních informačních a komunikačních dovedností, schopnost pracovat v LMS** apod⁵.

V této podkapitole jsme se zaměřili na jednotlivé role, které tvoří předpoklad úspěšného tutora. Problematiku jsme však nastínili pouze velmi stručně, podrobnější rozbor jednotlivých rolí dle našeho názoru přesahuje záběr a zaměření této práce.

3.2.5. Kompetence tutora

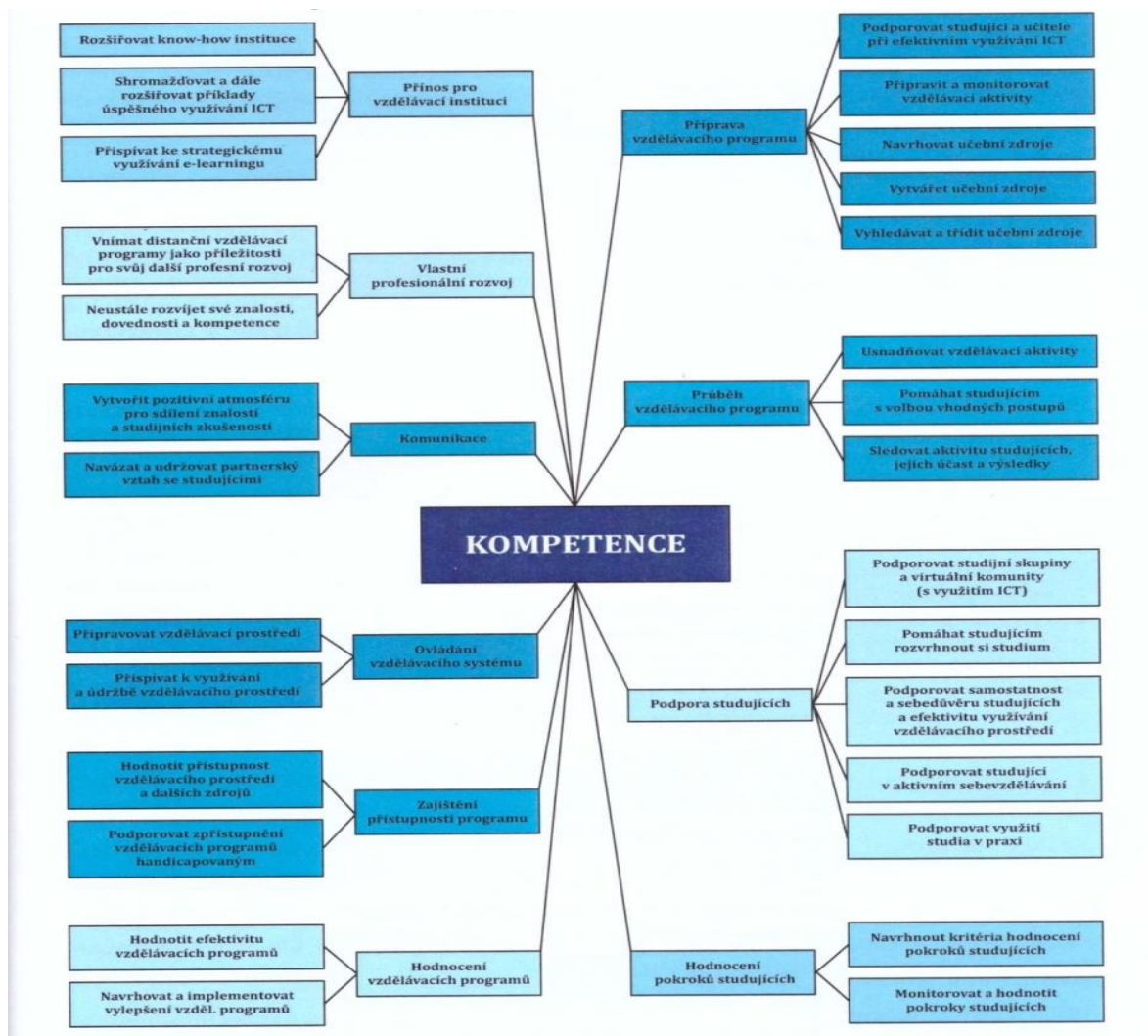
S rolemi velmi úzce souvisí také kompetence tutora. Zatímco role jsme definovali jako „*souhrn určitých očekávaných potřeb a cílů, názorů, citů, postojů, hodnot a činností,*“¹⁵ pojem kompetence lze definovat jako schopnost vykonávat určitou funkci nebo soubor funkcí a dosahovat při tom jisté úrovně výkonnosti. „*Ve vztahu k rolím je kompetence určitá způsobilost, připravenost, vybavenost vykonávat určité činnosti, operace, chovat se určitým způsobem...*“¹⁶

L. Rohlíková uvádí ve své Metodické příručce pro lektory e-learningového kurzu Finanční analýzy a gramotnost podniků klasifikaci kompetencí učitelů působících v e-learningu (2013), kterou vypracovala společnost European Institute for e-learning (EifEL). Jedná se o rámcový přehled klíčových kompetencí vycházejících z deseti okruhů činností učitele:

¹⁶ Kolář Z. a kol.: Výkladový slovník z pedagogiky. 583 vybraných hesel. Praha. Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

1. Příprava vzdělávacího programu.
2. Řízení průběhu vzdělávacího programu.
3. Podpora studujících.
4. Hodnocení pokroku studujících.
5. Zajištění přístupnosti programu.
6. Hodnocení vzdělávacích programů.
7. Ovládání vzdělávacího systému.
8. Přínos pro vzdělávací instituci.
9. Vlastní profesionální rozvoj.
10. Komunikace.

Na následujícím obrázku jsou jednotlivé okruhy dále konkretizovány a jsou zde vymezeny dílčí klíčové kompetence⁸.

Obr. č. 2 - Klíčové kompetence tutora⁸

Jak je z uvedeného schématu patrné, být kompetentním tutorem e-learningového vzdělávání vyžaduje tedy mnohem víc, než jen odborné zaškolení a teoretickou přípravu. Na uvedeném obrázku můžeme vidět, že se od tutora očekávají také jisté osobnostní kvality a charakterové vlastnosti.

Můžeme si shrnout, že úkolem tutora je vzdělávací program adekvátně připravit a dát studujícím k dispozici dostatek kvalitních studijních opor. Při přípravě a organizaci kurzu je nutné, aby respektoval veškeré požadavky a specifické potřeby studujících. V průběhu kurzu je žádoucí, aby studující vhodně podporoval a motivoval, hodnotil jejich pokroky. Důležitým prvkem je v e-learningovém vzdělávání komunikace. Ta je v tomto typu vzdělávání velmi frekventovaná, proto vyžaduje větší důraz na pečlivost, citlivost, empatii, vstřícnost, diplomacii a takt. Vzhledem k tomu, že komunikace není provázena neverbálními projevy, nevhodně zvolená slova či kontext mohou ovlivnit úspěšnost studujícího v kurzu. Každý tutor by tedy měl být schopen vytvořit takové studijní prostředí, ve kterém jsou studující vhodně a dostatečně motivováni se studující a ve kterém se cítí povzbuzováni a podporováni.

Ačkoliv zkušenosti ukazují, že tutor může mít na úspěšnost obrovský vliv, je jasné, že bez aktivního zapojení studujícího se žádné úspěšné studium neobejde. V následující podkapitole se proto zaměříme na to, jakými formami může probíhat spolupráce mezi tutorem a studujícím.

3.3. Spolupráce tutora a studujícího

Míra spolupráce tutora a tutorovaného je zcela otázkou dobrovolnosti i svobodné domluvy obou stran. Na jednu stranu je třeba vzít v úvahu možnosti a motivaci studujícího, na druhou stranu si tutor musí rozmyslet, kolik času a úsilí chce každému tutorovanému věnovat, jaké formy spolupráce mu nabídne¹⁷.

Existují následující obsahové možnosti tutorování:

- **Odborný garant i technický poradce** – tutor by měl být nejen odborným garantem vzdělávacího procesu, ale také technickým poradcem a pomocníkem. (Je třeba počítat s tím, že ne všichni potenciální zájemci o e-learningové kurzy budou počítačově zdatní).

¹⁷ Bubela, J a kol.: Příručka pro tutorů: návod k užívání LMS iTutor a Moodle. Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, Brno, 2009

- **Odborný poradce a učitel** – tutor může zastávat také úlohu vysvětlovatele a rozšiřovatele probírané látky, dále se od něj očekává, že v případě zájmu dokáže tutorovaného dále nasměrovat na další materiály v probírané oblasti. To samozřejmě předpokládá dobrou odbornou znalost tématu.
- **Konzultant a poskytovatel zpětné vazby** – jednou z klíčových funkcí tutora je to, že se stává poskytovatelem zpětné vazby. Zpětná vazba by však neměla být o tom, aby tutor pouze opravoval chyby. Měla by být tím, co studujícímu pomůže uvědomit si, kde jsou jeho silné stránky. Může tedy fungovat jako určitá forma motivace. Společné hodnocení aktivit a cvičení je jedním z důležitých momentů, kdy se buduje vztah a důvěra mezi tutorem a studujícím¹⁸.

V této kapitole jsme se dozvěděli, že výsledek e-learningu vždy závisí na jeho jednotlivých aktérech. Významným článkem vzdělávacího procesu je sám studující. Jeho přístup ke studiu, motivace, odhodlání i ochota věnovat studiu dostatečný čas, aktivně komunikovat s tutorem i ostatními studenty – všechny tyto aspekty mají na výsledek vzdělávání velký vliv.

Druhým významným činitelem v e-learningovém vzdělávacím procesu je tutor, jehož odborné, pedagogické a osobnostní kvality se promítají do vzdělávacích výsledků a výstupů učení. V této kapitole jsme se seznámili předpoklady, které jsou nezbytností pro práci tutora, dále jsme se zabývali rolemi a klíčovými kompetencemi tutora. Dozvěděli jsme se, že tutor v e-learningu neučí, ale připravuje vzdělávací program (studijní opory), dále je k dispozici jako pomoc a technická podpora, zajišťuje vzdělávací administrativu, motivuje studenty, komunikuje s nimi apod.

Hlavním výstupem této kapitoly tedy je, že intenzita podpory, průvodcovství a navigování tutora se promítají do vzdělávacích výsledků studujících a mají značný vliv na úspěšnost vzdělávání.

¹⁸ Ondrušková, H.: Metodická příručka lektorských dovedností pro tutorů e-learningových kurzů. 1. VOX a.s., Praha, 2011. ISBN 978-80-87480-01-4

4. Faktory ovlivňující zavádění e-learningu a jeho kvalitu

Zatímco v předchozí kapitole jsme se věnovali jednotlivým účastníkům e-learningu, nyní se zaměříme na okolnosti, které mohou ovlivňovat implementaci e-learningu do výuky. Existují 3 typy faktorů, které mají vliv na zavádění e-learningu do vzdělávacího procesu. Jsou to:

- faktory vztahující se k samotné vzdělávací instituci,
- faktory vztahující se k potenciálním studujícím,
- faktory technologické¹³.

4.1. Faktory vztahující se k vzdělávací instituci:

H. Zlámalová (2003) definuje následující faktory, které musí vzít vzdělávací organizace, která chce vzdělávat formou e-learningu, v potaz:

- **Tutoři** - každá instituce, která se rozhodne pro výuku formou e-learningu, musí v první řadě zajistit kompetentní tutory, kteří vzdělávání touto formou povedou. Již v předchozí kapitole jsme upozornili na fakt, že výuka s podporou e-learningu vyžaduje specifický přístup tutora především proto, že tyto metody vzdělávání jsou založeny v různé míře na individuálním studiu s podporou studijních materiálů distribuovaných elektronickou cestou. (Předpoklady pro práci tutora, jeho role i kompetence jsme již nastínili v předchozí kapitole).
- **Kvalitní administrativně-organizační zázemí.**
- **Kvalita průběžné podpory studujícího a organizace studia** - organizace studia může velmi pozitivně ovlivnit studenta prostřednictvím studijního komfortu. Vzdělávací instituce by měla hlídat nejen kvalitu výukových materiálů, ale také kvalitu poradenství, organizaci studia či kvalitu tuteorské práce.
- **Technické a technologické zázemí vzdělávací instituce** - vybavení multimédií, rychlý přístup na internet, kvalitní LMS atd.

- **Finanční zajištění** - příprava e-learningového studijního produktu je velmi nákladná a návratnost těchto nákladů vyžaduje samostatnou rozvahu, opřenou o dobře zpracovanou analýzu potřeb vzdělávacího trhu¹³.

4.2. Faktory vztahující se k potenciálním studujícím

Dříve, než se rozhodneme pro výuku s podporou e-learningu, bychom měli zvážit, zda je tato forma vzdělávání pro studující vhodná. Zvolení tohoto typu vzdělávání by vždy měla předcházet **důkladná analýza cílové skupiny** potenciálních zájemců o studium – kdo budou studující (věk, pohlaví, vstupní vzdělání, motivace pro dané studium), jaké jsou jejich konkrétní vstupní teoretické vědomosti a praktické zkušenosti, jaké jsou konkrétní cíle daného studia (co budou znát a umět aplikovat v praxi atd.), jaké budou mít studijní návyky a dovednosti, jaké budou jejich časové možnosti pro samostatné učení, reálný přístup k ICT a různým druhům multimedií i dovednosti s těmito technickými prvky pracovat⁷.

4.3. Faktory technologické

Vzhledem k faktu, že distanční vzdělávání a e-learning jsou postaveny na informačních a komunikačních technologiích, je zřejmé, že kvalita těchto forem vzdělávání je významně ovlivňována kvalitou použitých technologií.

Velký nárok je kladen na komunikační technologie, které mají studujícímu nahradit přímou komunikaci s pedagogem, administrátorem studia nebo i ostatními studujícími. Mimo to je nutné klást důraz na výběr systému řízení studia - Learning Management System (LMS)¹³.

Problematika LMS je tak důležitým faktorem, že se mu blíže budeme věnovat v následující kapitole.

Shrneme-li si získané informace, zjistíme, že každá instituce by před zaváděním e-learningu do svého vzdělávacího obsahu měla zvážit, zda má k dispozici nejen kvalifikované a kompetentní tutorů, ale také zda je schopna zajistit tuto formu výuky po stránce organizační a technologické.

5. Learning management system (LMS)

Původně se v prostředí Internetu vystavovaly jen jednotlivé výukové materiály a komunikace probíhala pomocí e-mailové pošty. V současné době se již vytvářejí a provozují systémy, které online studium řídí.

Problematika LMS systémů byla autorem řešena v bakalářské práci, přesto je nutné si zde připomenout některé základní informace.

„Learning Management System je systém pro řízení výuky, tedy aplikace řešící administrativu a organizaci výuky“¹⁹. Pomocí takovéto aplikace tvoříme a provozujeme e-learningový kurz. „LMS poskytuje instruktorovi způsob, jak vytvořit a dodávat obsah, monitorovat účast studentů a hodnotit jejich výsledky“²⁰. LMS může také poskytnout studentům možnost využít interaktivní prvky, jako jsou strukturované diskuse, videokonference a diskusní fóra. V dnešní době existuje celá řada těchto systémů, které se liší především funkcemi a také softwarovým rozhraním, na kterém se dají provozovat. LMS může být buď placený, nebo volně dostupný (Open Source).

Důležité je, že LMS velice usnadňují tvorbu, používání a správu online výuky tím, že poskytují rozhraní, které umožňuje vytvářet prezentace kurzů. Mimo to poskytuje celou řadu výukových nástrojů, které usnadňují studium, komunikaci a spolupráci. V neposlední řadě obsahují celou řadu administrativních nástrojů, které slouží tutorům v procesu správy, vedení a vylepšování kurzů¹⁴.

Chceme-li LMS definovat, musíme si uvědomit fakt, na který upozorňuje např. M. Klement (2011). Podobně jako u e-learningu totiž v případě systémů pro řízení učení neexistuje jednotná terminologie. Důvodem je, že se jedná o poměrně nové systémy, které se neustále vyvíjí, a neexistuje žádný standard, podle kterého by je bylo možné porovnat²¹. Přesto si zde uvedme definici, kterou uvádí Wikipedia:

„LMS jsou aplikace, které v sobě integrují zpravidla nejrůznější on-line nástroje pro komunikaci a řízení studia (nástěnka, diskusní fórum, chat, tabule, evidence atd.)

¹⁹ Learning management system. Wikipedia: otevřená encyklopedie /online/. Dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Learning_Management_System

²⁰ TechTarget: [online]. : TechTarget, 1999-2010, last modif. 15 April 2003 [cit. 2010-06-15]. Dostupné na: http://searchcio.techtarget.com/sDefinition/0,,sid182_gci798202,00.html

²¹ Klement, M.: Přístupy k hodnocení elektronických studijních opor určených pro realizaci výuky formou e-learningu, UP Olomouc, Olomouc, 2011. ISBN 978-80-87557-13-6

a zároveň zpřístupňují studentům učební materiály či výukový obsah on-line nebo i off-line. LMS aplikací je řada - od těch jednoduchých přes nejrůznější LMS z akademické sféry až po rozsáhlé a složité komerční aplikace (Adobe Connect, Fronter, Blackboard). Řada LMS je šířených i jako free nebo Open Source software (například Moodle)²⁰

5.1. Charakteristika LMS systému

LMS (Learning Management System) představuje v současné době asi nejrozšířenější virtuální prostředí pro podporu elektronické formy vzdělávání. Toto prostředí je založené na práci v rámci přesně definovaných online kurzů. Tyto systémy poskytují tutorům i studujícím široké možnosti administrace studia, nahrávání a prohlížení studijních materiálů, vykonávání studijních aktivit a evidenci studijních výsledků. Nespornou předností těchto systémů je snadné ovládání, protože s jednotlivými nástroji mohou uživatelé pracovat bez technických znalostí jednotlivých zapojených technologií⁹.

M. Klement (2011) upozorňuje na další fakt. Někteří výrobci LMS systémů se soustřeďují při vývoji více na proces vzdělávání, jiní pak především na správu vzdělávacího obsahu. Důležitým faktorem, který ovlivňuje uspořádání LMS systému, je tedy okolnost, v jaké oblasti je LMS nasazován²². K. Kopecký v tomto směru apeluje, aby výběru LMS vždy předcházela etapa analýzy vzdělávacích potřeb dané instituce. Dle autora by každá instituce, která vážně uvažuje o implementaci LMS řešení, měla vždy vybírat LMS podle následujících kritérií:

1. LMS by měl umožňovat vytvářet a prezentovat kurz a jeho disciplíny.
2. LMS by měl obsahovat nástroje podporující samostudium a měl by umožňovat různé způsoby komunikace – ať mezi studenty, tak mezi studujícím a tutorem.
3. LMS by měl obsahovat nástroje pro administraci kurzu.
4. LMS by měl být snadno ovladatelný, prostředí by mělo být logicky uspořádané a přehledné.
5. LMS by měl být distribuován za přijatelnou cenu.

6. LMS by měl být propojitelný a kompatibilní s databázovými systémy, které jsou v dané instituci využívány.
7. Vzdělávací obsah v LMS by měl být přenositelný.
8. Firma distribuující LMS by měla zajistit metodická školení pro administrátory, tutory a autory e-learningových kurzů.
9. Firma distribuující LMS by měla zajistit servisní podporu a upgrady pro danou vzdělávací instituci⁷.

Výše jsme naznačili, která kritéria by měla každá instituce před výběrem LMS zvážit. V praxi (především na základních a středních školách) však často o výběru LMS rozhoduje především hledisko finanční. Z tohoto důvodu tyto instituce preferují takové LMS systémy, které jsou volně dostupné (Open Source). Jedním z nejvíce využívaných Open Source systémů je LMS Moodle.

5.2. LMS Moodle

LMS Moodle je jedním z nejrozšířenějších LMS systémů, které se používají pro řízení studia online studujících. Je to prostředí, které umožňuje nejen prezentaci multimediálních studijních materiálů, ale také komunikaci v rámci studijní skupiny a monitoring postupu studujících. LMS Moodle má propracované obrovské množství funkcí, které je možné, ale zároveň není nutné využívat⁸.

„Název systému Moodle je akronymem pro modulární objektově orientované dynamické vzdělávání (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). Autorem názvu i celého systému je Martin Dougiamas, který vývoj Moodlu řídí dodnes. Moodle jako systém je softwarový balík pro podporu prezenční, kombinované a distanční výuky s využitím e-learningových kurzů dostupných prostřednictvím internetového prohlížeče. Moodle je poskytován bezplatně jako svobodný a otevřený software pod licencí GNU General Public Licence. Tato licence znamená, že systém je sice chráněn autorským právem, ale i přesto máte například povolení volně ho instalovat, šířit, a dokonce i modifikovat“²².

²² Drlík, M., Švec, P., Kapusta, J., Mesárošová M.: Moodle. Kompletní průvodce tvorbou a správou elektronických kurzů. Computer Press. Brno, 2013. ISBN 978-80-25137-59-8.

Moodle můžeme považovat za softwarový balíček pro tvorbu výukových systémů a elektronických kurzů na Internetu. Kurzy v prostředí Moodle mohou vhodně doplnit i prezenční výuku. Ověření této hypotézy bylo součástí autorovy bakalářské práce.

Základním prvkem prostředí je kurz. Prostřednictvím kurzu učitel (tutor) šíří vzdělávací obsah (text, obrázky, multimédia, úkoly, diskusní fórum, chat, test apod.). Aktivity studentů mohou být hodnoceny a mohou jim být přiděleny známky¹⁴.

5.2.1. E-learning v aplikaci Moodle jako podpora výchovně vzdělávacího procesu

„Systém Moodle je zaměřen na vzdělávací proces. Jeho motivem je: Systém pro učitele od učitele. V současnosti Moodle používá na světě přes 1,2 milionu učitelů, kteří přinášají do systému své nápady, myšlenky, požadavky i reálná vylepšení. Mnozí učitelé jsou spoluvůdci Moodle. Důležité je, že uživatelé tvoří soudržnou komunitu, která je ochotna pomoci ostatním.“²³ V následující podkapitole si proto ukážeme, jaké možnosti přináší LMS Moodle vyučujícím.

5.2.1.1. Moodle z pohledu tutora

LMS Moodle je webová aplikace. Marková a kol. (2012) upozorňují na fakt, že každý tutor by si měl nejprve uvědomit, že Moodle je primárně nástroj pro řízení výuky, nikoliv pro tvorbu vzdělávacího obsahu. Kromě propracovaného systému vytváření testů a testovacích úloh je vhodnější další vzdělávací obsah vytvořit jinými nástroji (např. MS Office, nástroje společnosti Adobe apod.) a prostřednictvím LMS Moodle tento vzdělávací obsah využít pro podporu výuky. Učitel (tutor) prostřednictvím LMS Dále autoři pozitivně hodnotí fakt, že Moodle může komunikovat se studenty (uživateli v roli student) a to např.:

- zpřístupnit studentům vzdělávací obsah (nejčastěji formou zveřejnění dokumentů nebo webových odkazů),
- zadat studentům úkoly,
- zpřístupnit procvičování nebo hodnocení studentů pomocí testů (buď vytvořených přímo v LMS Moodle, nebo importovaných,

²³ Co je Moodle. Online. Dostupné: <http://www.moodlepartner.cz/LMS-Moodle/co-je-moodle>

- hodnotit (známkovat) jednotlivé úkoly nebo celé kurzy (buď ručně, nebo automaticky na základě zadaných kritérií),
- komunikovat se studenty (např. prostřednictvím diskusních fór, anket, dotazníků či jiných nástrojů),
- zpřístupnit vzdělávací obsah, který je vytvořen jinými nástroji (např. Hot Potatoes, Adobe e-learning suite a dalších)¹⁴.

Základním prvkem LMS Moodle je kurz. Běžná struktura kurzu představuje soustavu samostatných modulů (tvořené buď s ohledem na čas, nebo na probíranou látku), které obsahují přednášky (ve formě html, pdf, video či flash souborů), testy apod. Studentům je pak přístupné vše, co uzná tutor za vhodné²⁴.

Při vytváření nového kurzu je třeba vzít v potaz několik věcí. Nejprve musí autor kurzu rozhodnout, kam do struktury kategorií a podkategorií kurz zařadí a jaké možnosti přihlášení do kurzu budou uživatelé mít. Mimo to musí zvážit, zda jednotlivé moduly, ze kterých se kurz skládá, budou vznikat na základě časové osy (např. po týdnech), nebo tematicky. V neposlední řadě musí tutor rozhodnout, kolik modulů bude kurz obsahovat²⁵.

Jednotlivá nastavení v kurzu jsme přiblížili již v bakalářské práci, proto se jim zde již nebudeme znovu věnovat.

Přestože to někomu, kdo s LMS Moodle zatím neměl možnost pracovat, může připadat složité, opak je pravdou. Administrace systému není pro pedagoga příliš náročná a lze ji za několik málo hodin zvládnout alespoň v rozsahu nutném pro běžnou práci.

5.2.1.2. Moodle z pohledu studenta

Student v systému Moodle musí především umět pracovat se studijními materiály a komunikovat individuálně i veřejně. Výhodou tohoto prostředí je, že studující má možnost procházet studijním materiálem svým vlastním tempem a studovat jednotlivé materiály v pořadí, které si sám zvolí⁸.

²⁴ Černý, M.: Vytvořte si e-learningový kurz[online]. 2009 [cit. 11. 2. 2012]. Dostupný na <http://www.lupa.cz/clanky/vytvořte-si-e-learningovy-kurz>

²⁵ Rohlíková, L., Vejvodová, J.: Metodická příručka pro autory a lektory e-learningových materiálů. Plzeň, 2010 Dostupné na: https://hades.zcu.cz/vyztymdp/kurzy/VYZTYMDP_Pxir.doc

Shrňme si hlavní pozitiva, která práce v LMS Moodle studentovi přináší:

- student zde získá všechny důležité informace o předmětu, který studuje, včetně závazných termínů, které musí při studiu dodržet,
- najde zde studijní materiály, které si může stáhnout, vytisknout, nebo prohlížet na obrazovce, najde zde odkazy na další zdroje informací pro studium, dostává a prostřednictvím LMS také odevzdává úkoly a testy, po jejich splnění a následném vyhodnocení zjistí, jak v nich uspěl,
- může se domlouvat i na dálku s ostatními žáky a učiteli prostřednictvím různých komunikačních nástrojů, jako jsou diskusní fóra, chaty, zprávy apod.,
- může si vést o průběhu výuky poznámky, určovat vlastní termíny a jiným způsobem si organizovat své studium a samostudium.

5.2.1.3. Výhody a nevýhody kurzu v LMS Moodle ve středoškolské výuce

Výzkumná část této práce je realizována na střední škole, proto se zde také zamyslíme nad přínosy, které tento LMS systém pro výuku má.

Na střední škole, pokud je využíván, je kurz doplňkem přímé výuky, jehož prostřednictvím může učitel zveřejňovat výukové materiály. (Vyučující je tedy netiskne, žáci si je tisknou sami, pokud potřebují). Mimo to může vyučující touto formou zadávat domácí úkoly, kde pomocí data a hodiny ukončení odevzdávání lze vyloučit pozdější dodání. Největším přínosem tohoto LMS systému ve středoškolské výuce však je, že zde lze využít zpětnovazebné nástroje (např. testy, úkoly, workshopy, apod.), u kterých je možné nastavit automatické hodnocení¹⁴.

Na GPOA Znojmo, kde probíhal náš výzkum, se LMS Moodle využívá nejen k šíření výukového obsahu, ale studenti přes toto prostředí např. odevzdávají maturitní práce apod.

Zjistit, do jaké míry je tento systém využíván vyučujícími na konkrétní střední škole, je primárním cílem praktické části této diplomové práce. V následujících kapitolách se tedy budeme věnovat analýze využívání a hodnocení e-learningového prostředí Moodle vyučujícími SŠ. Dříve, než se tak stane, si však stručně shrňme jednotlivá témata, kterým jsme se v teoretické části této práce zabývali.

Na začátku práce byli čtenáři seznámeni se stěžejními pojmy e-learningu, (s definicemi, poukázali jsme zde na výhody, ale upozornili jsme i na jistá úskalí, která

mohou e-learning provázet). V další části práce jsme se podívali na e-learning z hlediska didaktiky. Zde jsme se zaměřili především na teorie učení, ze kterých e-learning vychází. Ve třetí kapitole jsme se pak věnovali jednotlivým účastníkům e-learningu. Vzhledem k zaměření této práce byl velký prostor věnován tutorům – jejich klíčovým kompetencím a rolím, předpokladům pro práci tutora apod. Následující kapitola pak přinesla zamyšlení nad faktory, které ovlivňují zavádění e-learningu. Závěr teoretické části je věnován představení LMS systémů se zaměřením na LMS Moodle.

Získané teoretické poznatky budou nyní aplikovány do reálné praxe a využity při výzkumu, který je obsahem praktické části této diplomové práce.

6. Úvod k praktické části

Je nesporné, že e-learning bude mít i nadále v rozvíjející se digitální společnosti velmi významné místo především proto, že elektronické vzdělávání vytváří rovné příležitosti pro všechny zájemce. Podmínkou je pouze přístup k Internetu.

Rozvoj informačních a komunikačních technologií vedl nejen k vytvoření celé řady nových didaktických pomůcek, ale také celkově k elektronizaci vzdělávacího procesu²⁶. Uvědomujeme si, že tento trend zároveň představuje nutnost zvyšování informační gramotnosti žáků a především pedagogů, protože ve vzdělávacím procesu potřebujeme takové kompetentní pedagogy, kteří dokáží techniku účelně využívat ve vzdělávacím procesu. Už dnes je snadné postřehnout, že studenti využívající Internet se jen velmi těžko orientují v množství poskytovaných informací. Posuzování věrohodnosti je velmi komplikovanou záležitostí a dnešní středoškolský student si s tím příliš hlavu neláme. Problémem je, že studenti často považují za 100 % správné vše, co na Internetu objeví. Proto je dle našeho názoru fyzická přítomnost učitele u této věkové skupiny nezastupitelná, byť jen v omezené formě². Výchovně vzdělávací proces totiž není jen vstřebávání a analyzování dat, ale také procesem, ve kterém se snažíme mladé lidi připravit na běžné životní situace.

Z výše uvedených důvodů se v praktické části této diplomové práce zaměříme na e-learning z pohledu pedagogů. Jak jsme již uvedli v úvodu této diplomové práce, praktická část je sestavena ze dvou částí, z kvalitativního i kvantitativního výzkumu.

- V první části (označené jako A) je prostřednictvím dotazníkového šetření provedena analýza využívání a hodnocení e-learningového prostředí Moodle vyučujícími GPOA Znojmo.
- Ve druhé výzkumné části (označené jako B) je formou řízených rozhovorů proveden rozbor zkušeností vybraných pedagogů s využíváním LMS Moodle ve výuce.

Cílem této práce je tedy komplexně zanalyzovat a vyhodnotit využívání a hodnocení e-learningového prostředí Moodle vyučujícími GPOA Znojmo.

²⁶ Němec, F.: E-learning jako nástroj vzdělávání dospělých. Diplomová práce. MU Brno, 2015

7. Výzkumná část A – dotazníkové šetření

Je nesporné, že e-learning se postupně (někde rychleji, někde pomaleji) implementuje do všech stupňů vzdělávacího systému. Tato metoda vzdělávání má jistě široké možnosti využití. Ve výuce však přináší tato inovace různá specifika (ve stylu učení, metodách, v motivaci studentů ke studiu, ve studijních návycích apod.) Záleží proto na samotných vyučujících, do jaké míry jsou schopni a především ochotni tyto nové metody vzdělávání používat v reálné praxi. Vystává tak otázka, zda pedagogové mají o danou problematiku zájem, zda jsou dostatečně seznámeni s tvorbou e-learningových kurzů, popř. zda jim nejsou kladeny nějaké překážky v jejich práci s e-learningem.

V této části práce chceme proto zjistit, do jaké míry je na konkrétní střední škole (GPOA Znojmo) pedagogové využíváno e-learningové prostředí Moodle, jak vyučující pohlíží na e-learning a jak jej hodnotí.

Pro zjišťování údajů o názorech pedagogů na výše uvedenou problematiku byl v části A zvolen kvantitativně orientovaný výzkum. Ke sběru dat byl zvolen dotazník.

Dotazník obsahuje celkem 13 otázek, z toho 2 otázky demografické, které jsou umístěny na začátku dotazníku. V dotazníku jsou dále zastoupeny otázky výběrové, kde respondent volí jednu z uvedených variant, a otázky dichotomické, kdy dotazovaný volí mezi variantou ANO/NE.

Sběr dat probíhal na GPOA Znojmo v průběhu prosince 2015. Dotazník byl vyučujícím poskytnut v tištěné podobě a byl zcela anonymní.

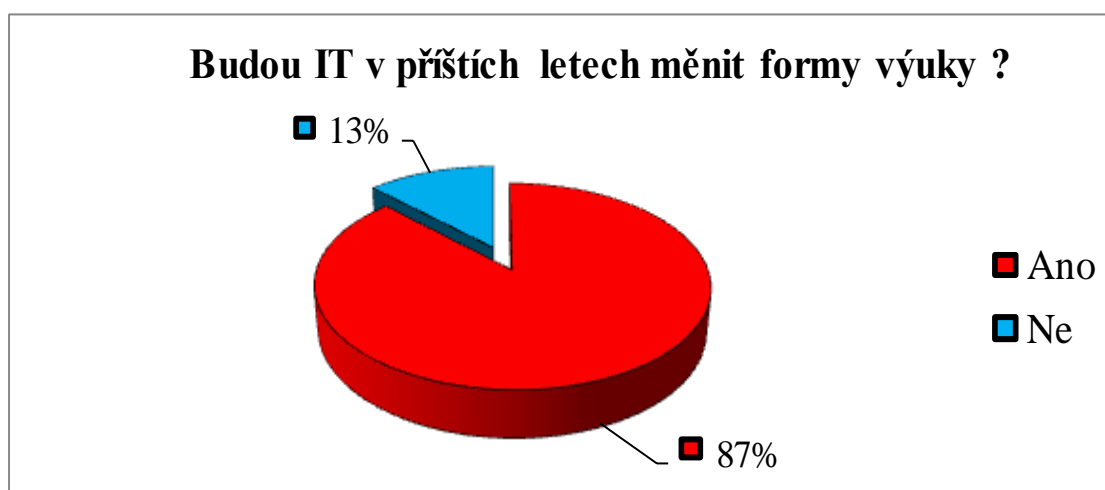
7.1. Vyhodnocení dotazníků

Celkem bylo rozdáno 40 dotazníků, vyplněných se vrátilo 32. Návratnost tedy činila 80%. Získaná data z těchto dotazníků byla autorem zpracována a budou interpretována v následujícím textu.

V otázkách č. 1 a 2 odpovídali respondenti na demografické otázky (jakého jsou pohlaví a délku pedagogické praxe). Rozložení výzkumného vzorku uvádíme v následující tabulce:

Délka ped. praxe	Ženy	Muži	Celkem
0 - 5 let	4	1	5
6 - 12 let	1	4	5
13 - 20 let	4	1	5
21 a více let	10	7	17

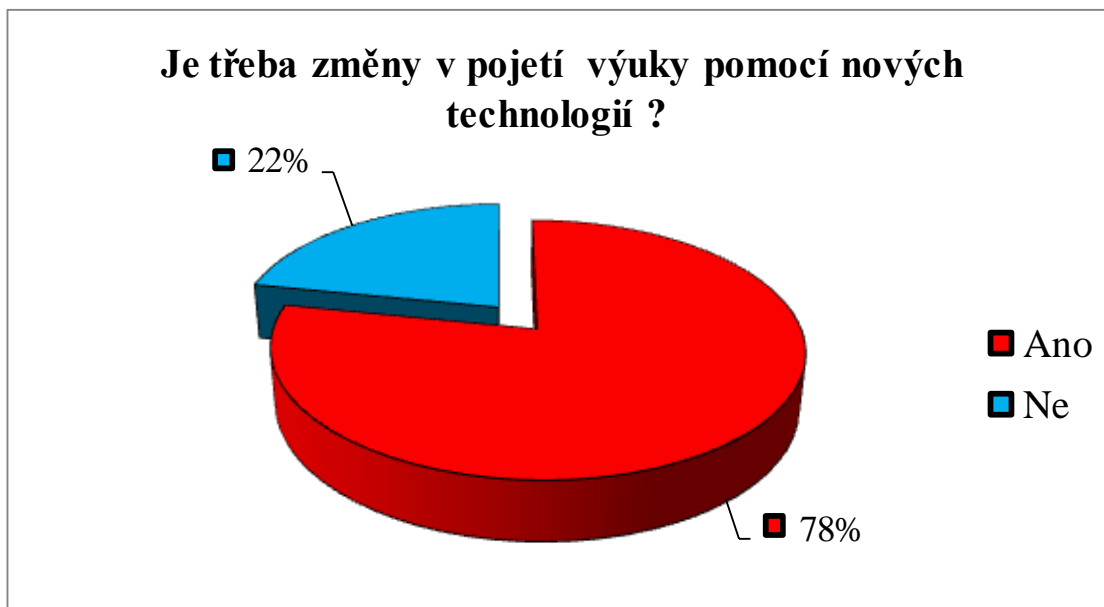
Je nepopíratelné, že současný svět se bez informačních technologií již nedokáže obejít. Generace dnešních středoškoláků považuje tyto technologie za běžnou součást každodenního života, tedy i za součást vzdělávání. Zajímalo nás proto, jak situaci vidí středoškolští pedagogové, kteří mnohdy zastávají tradiční způsob výuky (výklad, učebnice, sešit apod.).

Graf č. 1 k otázce- *Budou IT v příštích letech měnit formy výuky?*

Z výsledků je však patrné, že většina dotazovaných pedagogů si uvědomuje, že informační technologie budou v příštích letech měnit formy výuky. Pouze 13% respondentů uvedlo zápornou odpověď. Zařazování e-learningových aktivit do výuky na střední škole má tedy své opodstatnění. V dnešní době je totiž práce s technologiemi natolik rozšířená a pro mnoho žáků i pedagogů natolik samozřejmá, že by byla škoda jejich výhod nevyužívat. Je tak pravděpodobné, že do budoucna se tato forma vzdělávání stane nedílnou součástí vzdělávacího procesu na středních školách.

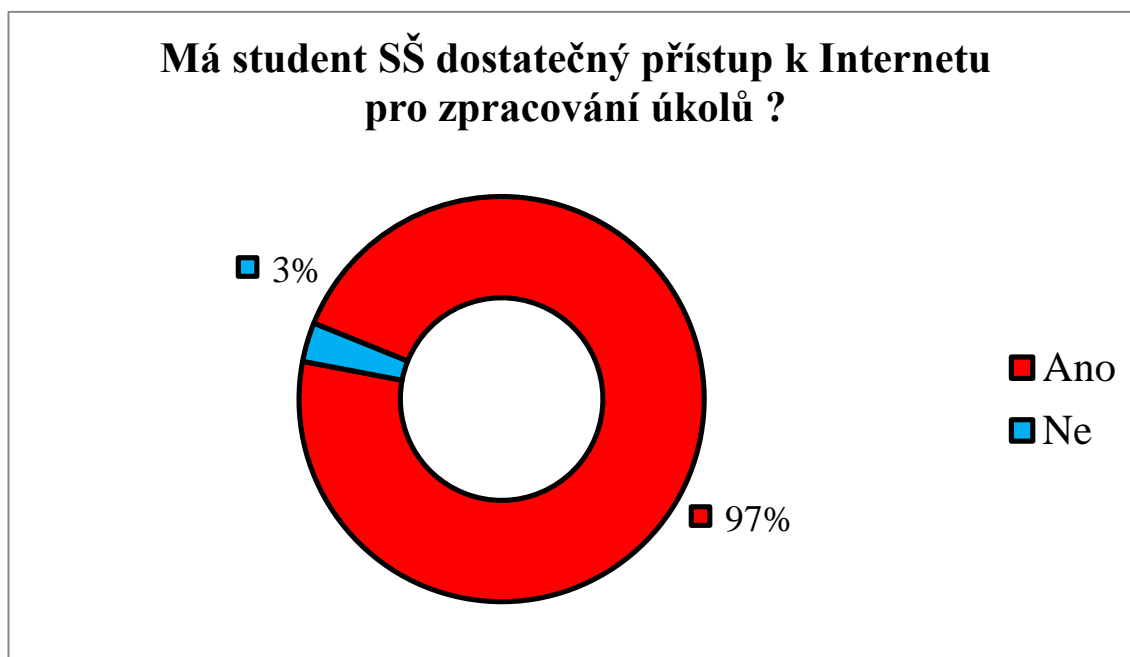
Proto nás v otázce číslo 4 zajímalo, zda jsou potřeba učinit i změny v pojetí výuky.

Graf č. 2 k otázce - Je třeba změny v pojetí výuky pomocí nových technologií?

Podobně jako u předchozí otázky si většina pedagogů uvědomuje, že bude třeba v přístupu k výuce učinit určité změny. Na druhou stranu však není zanedbatelné, že 22% respondentů nepovažuje za nutné v budoucnu měnit pojetí výuky pomocí nových technologií.

Odpůrci e-learningu poukazují na to, že určitým úskalím tohoto způsobu výuky může být nedostatečný přístup studujících k Internetu. V otázce č. 5 jsme proto zjišťovali, zda mají dle pedagogů studenti dostatečný přístup k Internetu pro zpracování zadaných úkolů.

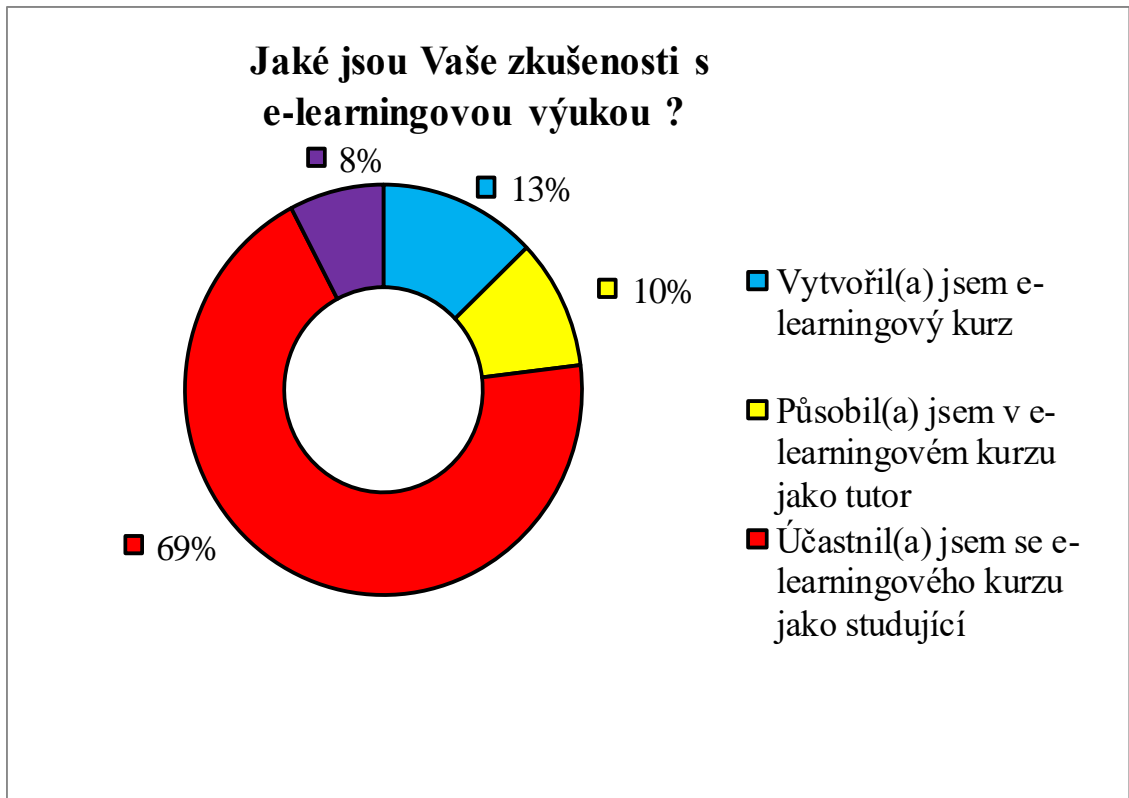

Graf č. 3 k otázce - Má student dostatečný přístup k Internetu pro zpracování úkolů?

Výsledky jsou v tomto případě velmi jednoznačné. Téměř všichni dotázaní pedagogové si myslí, že studenti mají dostatečný přístup k Internetu. Je to dáno především tím, že studenti GPOA Znojmo mohou v případě zájmu využít po domluvě počítače ve škole. Vzdělávání formou e-learningu není tedy ve škole limitováno nedostatečným přístupem studentů k Internetu.

Cílem 6. otázky bylo zjistit, jaké jsou zkušenosti respondentů s e-learningovou výukou. Osobní zkušenost a přesvědčení učitele jsou totiž podle studie J. Zounka a R. Švaříčka (2011) klíčovými faktory ovlivňujícím reálnou výuku²⁷.

²⁷ Švaříček, R., Zounek, J.: E- learning ve vysokoškolské výuce pohledem empirického výzkumu. Studia paedagogica, Praha, 2011

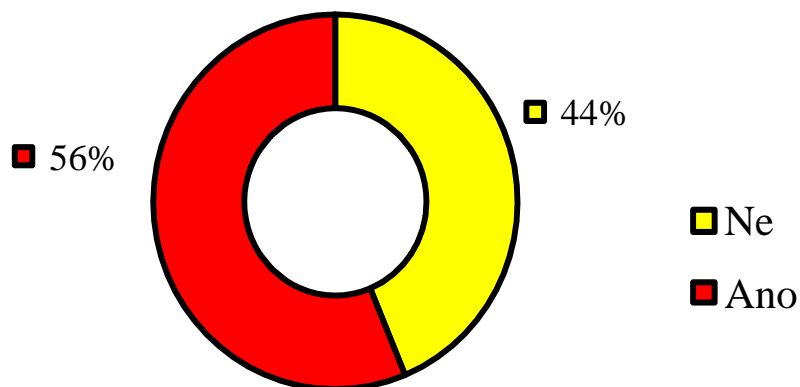

Graf č. 4 k otázce - Jaké jsou Vaše zkušenosti s e-learningovou výukou?

Z výsledků je patrné, že nejčastěji se respondenti setkali s e-learningem jako studující (69%). Pouze 13% pedagogů uvedlo, že sami vytvořili e-learningový kurz, nebo působili jako jeho tutoři (10%). 8% dotázaných s e-learningem dosud nemá žádnou zkušenost.

Prvotním záměrem na škole bylo zprovoznit Moodle jako LMS, který by byl využíván pro potřeby školy postupně stále širším okruhem pedagogů. Odpovědi na otázku číslo 7 jsme proto očekávali s napětím. V této otázce jsme totiž analyzovali, zda respondenti využívají LMS Moodle pro e-learningové vzdělávání žáků ve škole. Tato otázka byla také pro dotázané rozřazující. Pokud zde respondenti odpověděli ano, dle instrukcí v dotazníku pokračovali sadou otázek označenou písmenem a, pokud odpověděli ne, odpovídali na otázky označené písmenem b.

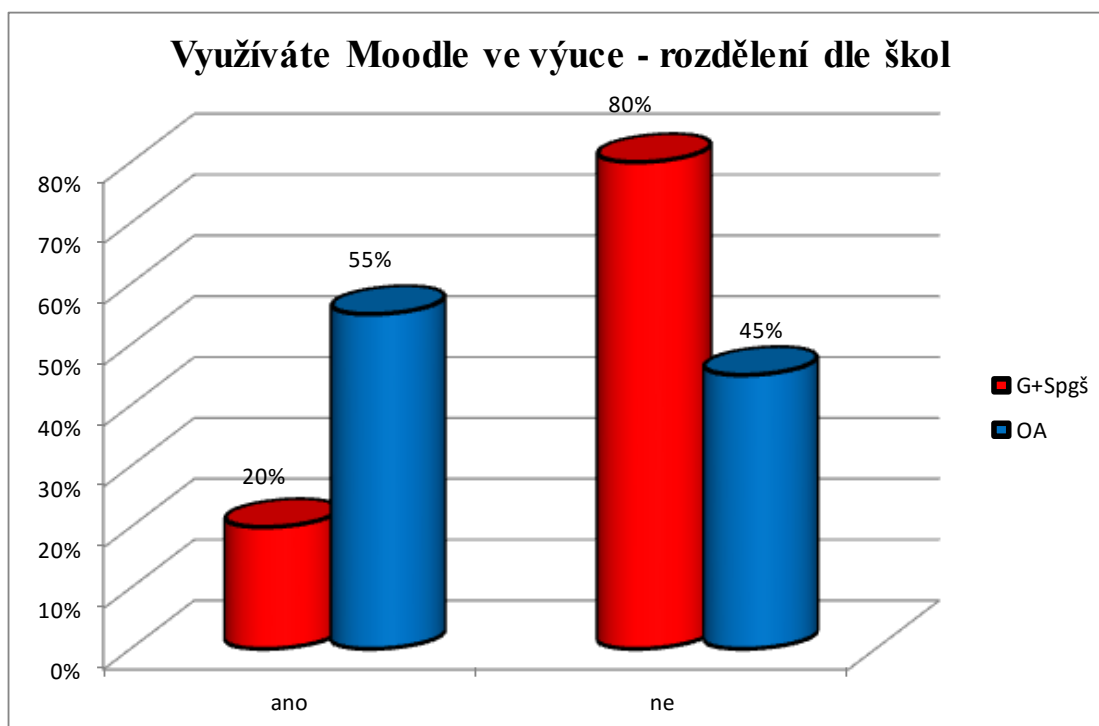
Využíváte Moodle pro e-learningové vzdělávání žáků ve vaší škole - celkové (G, SPgŠ, OA)?

Graf č. 5 k otázce - Využíváte Moodle pro e-learningové vzdělávání žáků ve Vaší škole?

Jak můžeme z výše zobrazeného grafu vyčíst, 56% pedagogů na zkoumané škole využívá LMS Moodle pro e-learningové vzdělávání. Stálo by jistě za zvážení, jak zainteresovat zbylých 44% kolegů, kteří zatím e-learning do svých hodin nezařadili.

Při vyhodnocování dotazníků jsme narazili na další zajímavý fakt. Objevil se totiž výrazný rozdíl mezi využíváním Moodle na obchodní akademii a na gymnáziu a střední pedagogické škole. Obě tyto školy byly v rámci optimalizace škol sloučeny před čtyřmi lety pod jedno vedení. Školy sídlí v různých budovách vzdálených od sebe cca 10 minut chůze.

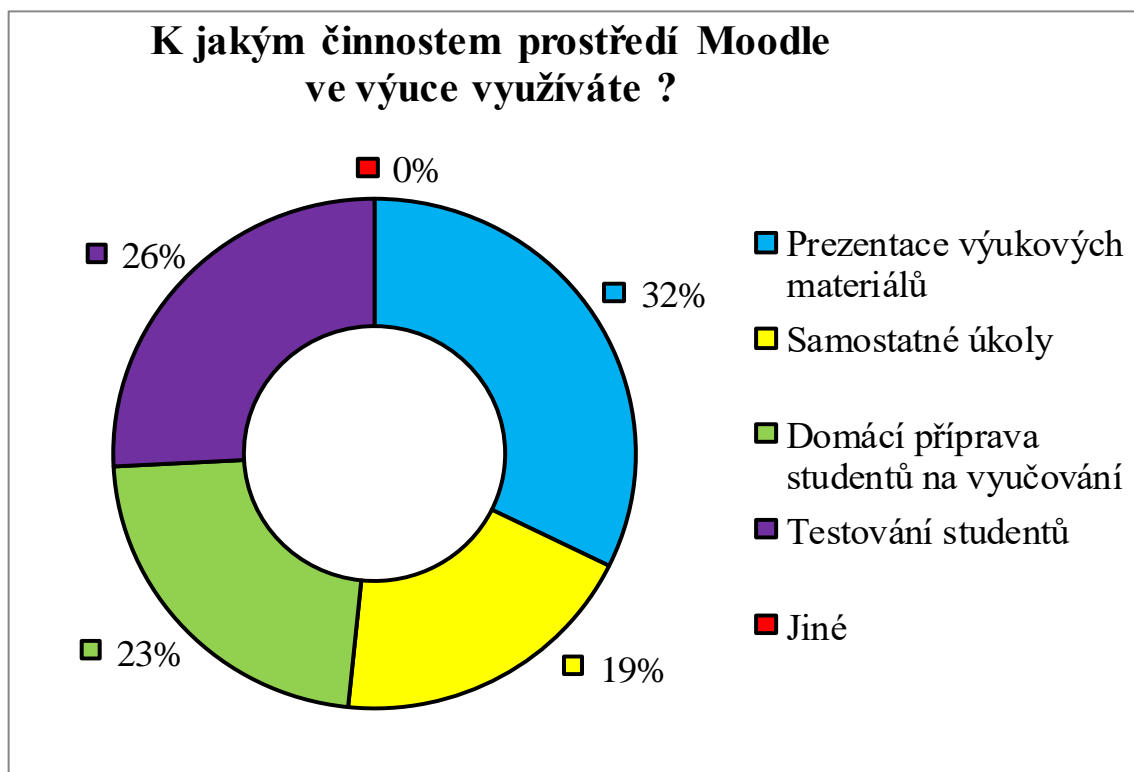

Graf č. 6 k otázce - Využíváte Moodle pro e-learningové vzdělávání ve škole- rozdělení dle škol

Ukazuje se, že opravdu záleží na konkrétních učitelích, zda jsou schopni a ochotni nové formy vzdělávání aplikovat do výuky. Ačkoli obě školy mají jedno vedení, učitelé obou škol se běžně setkávají na školních akcích, výsledky jsou na obou školách diametrálně rozdílné. Zatímco na obchodní akademii Moodle využívá 55% dotázaných, na gymnáziu a střední pedagogické škole kladně odpovědělo jen 20% respondentů. Proč tomu tak je, jsme pochopili při rozhovorech, které jsou popsány v části B. Na obchodní akademii jsou totiž nadšení uživatelé Moodle, kteří nejen že připravují pravidelné školení pro kolegy, ale jsou jim i ochotni kdykoli pomoci. Tato podpora na gymnáziu a střední pedagogické škole chybí.

Pozor! Otázky 8 – 11 mají variantu a, b. Na variantu a, odpovídali ti respondenti, kteří Moodle ve výuce využívají, na variantu b odpovídali, ti, kteří s Moodle zatím zkušenost nemají.

V otázce číslo 8 jsme se pedagogů ptali, k jakým konkrétním činnostem LMS Moodle ve výuce využívají.

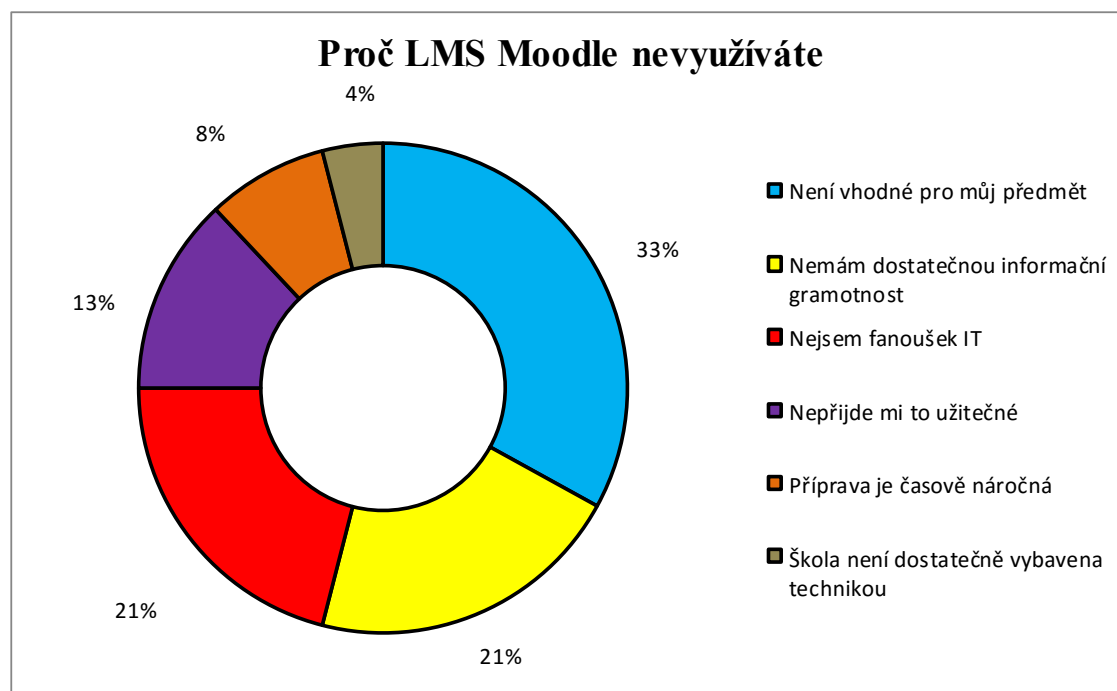

Graf č. 7 k otázce - K jakým činnostem prostředí Moodle využíváte?

Na grafu k otázce číslo 8a můžeme vidět, že je Moodle nejčastěji využíván k prezentaci výukových materiálů (32%). Mimo to učitelé používají Moodle také k testování studentů (26%) a domácí přípravě studentů na vyučování (23%). Nejméně často jsou v Moodle zadávány studentům samostatné úkoly ve škole (19%). Ukazuje se tedy, že řada modulů je tvůrci kurzů zanedbávána a že stále přetrvává tendence používat Moodle jako nástroj k rychlému publikování studijních materiálů a k testování studentů. Výsledky v našem výzkumu korespondují s výsledky studie D. Mudráka Implementace vzdělávacího prostředí Moodle v českých školách (2005). Ačkoli tato studie byla provedena na vysoké škole a je již více než deset let stará, výsledky jsou podobné. Autor v této studii upozorňuje na fakt, že i přes širokou škálu možností, kterou Moodle

nabízí tvůrcům kurzů, bývá nejčastěji Moodle používán k prezentaci materiálů, testování a ke sběru zadaných studentských prací²⁸.

Na otázku číslo 8b odpovídali respondenti, kteří Moodle ve výuce nevyužívají. Tato otázka si kladla za cíl zjistit, proč tomu tak je.

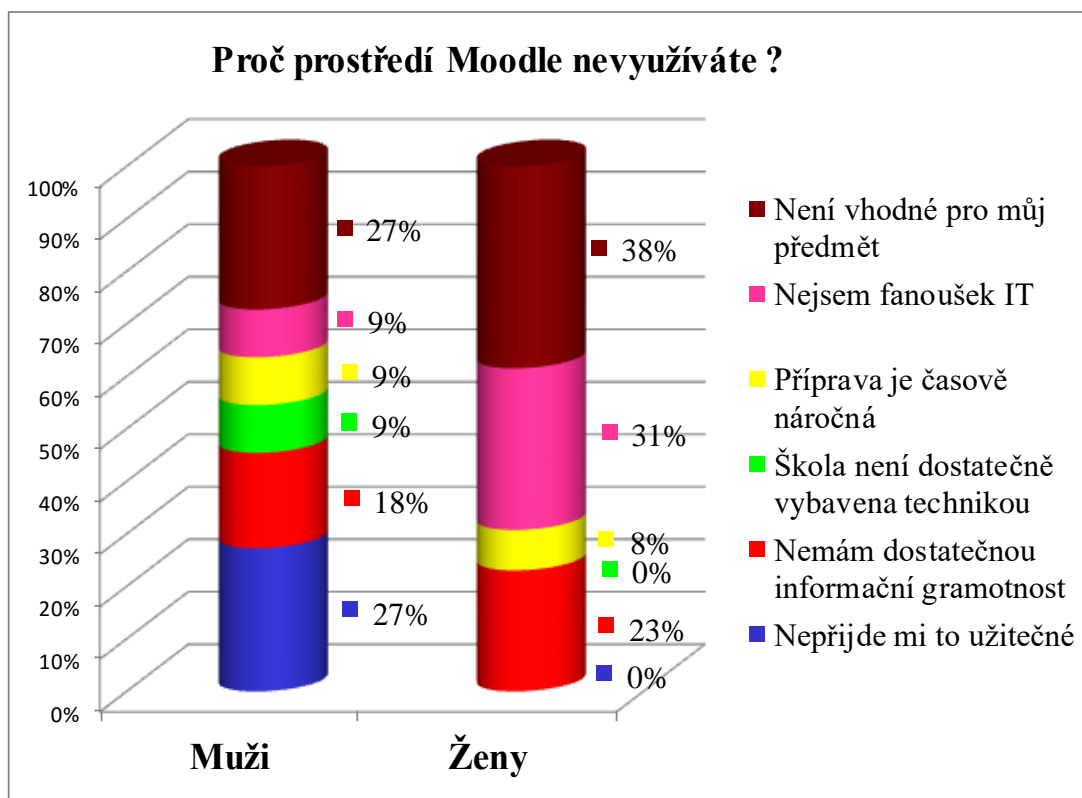
Graf č. 8 k otázce - Proč LMS Moodle nevyužíváte?

Ačkoli jsme očekávali, že hlavním důvodem, proč učitelé Moodle do výuky nezařazují, bude časová náročnost, překvapilo nás, že tomu tak není a že tento problém zmínilo pouze 8% respondentů. Ukázalo se, že nejčastějším důvodem, proč dotázaní pedagogové LMS Moodle ve výuce nevyužívají, je to, že tento způsob výuky dle jejich názoru není vhodný pro předmět, který vyučují. Na jednu stranu je pochopitelné, že e-learningový způsob výuky není vhodný pro všechny předměty – např. v tělesné výchově bychom ho využili asi těžko, na druhou stranu je otázkou, zda tento argument nepoužívají pedagogové jako určité alibi, proč se doposud nepokusili e-learning ve výuce použít. (Strukturu předmětů, v nichž učitelé Moodle využívají, budeme analyzovat v otázce 11a). Zajímavým výsledkem je dle našeho názoru také fakt, že více než pětina odpovídajících na tuto otázku uvedla, že nemá dostatečnou informační gramotnost. Ačkoli je znalost informačních technologií považována za běžnou součást

²⁸ Mudrák, D.: Implementace vzdělávacího prostředí Moodle v českých školách. UK Praha, 2005

(nejen) pedagogických dovedností, existuje stále mnoho učitelů, kteří mají s těmito technologiemi problém. Další pětina pedagogů nevyužívá Moodle zkrátka proto, že nejsou fanoušky IT. Pozitivním zjištěním je, že technické vybavení školy považují za překážku pouze 4% dotázaných.

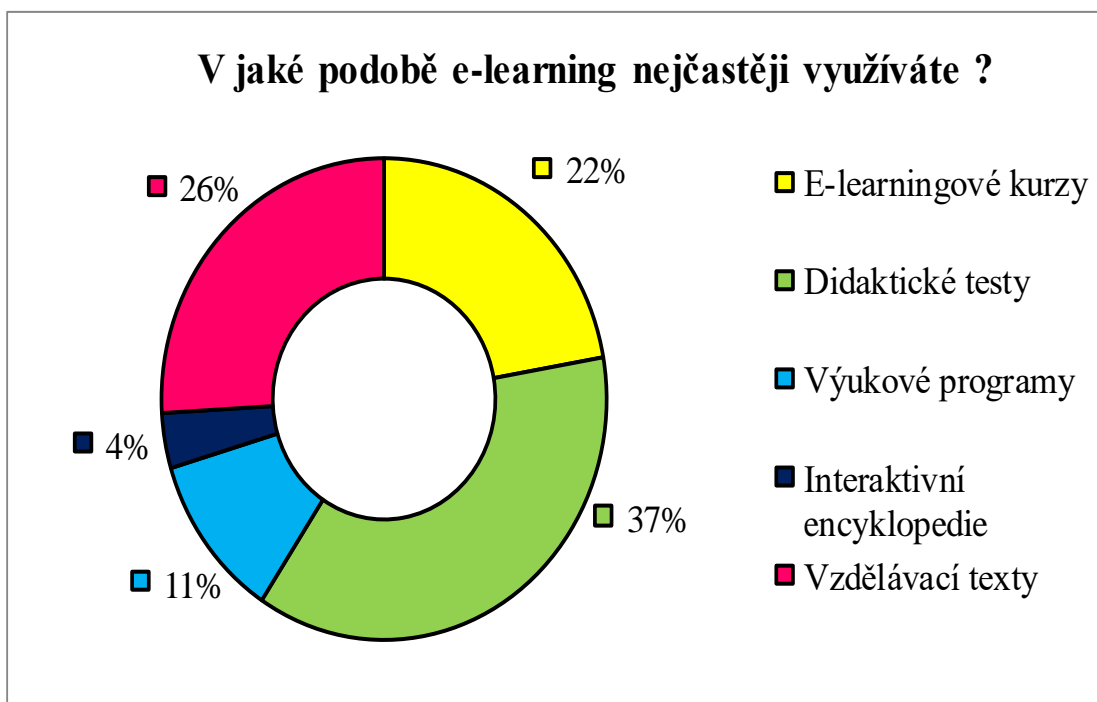
Pro zajímavost uvádíme, jak na tuto otázku odpovídali muži a jak ženy.

Graf č. 9 - Proč prostředí Moodle nevyužíváte – ženy X muži

Největší rozdíl v odpovědích mužů a žen je ten, že ženy často s Moodle nepracují proto, že to neumí, nebo nemají příliš kladný vztah informační technice. Muži na rozdíl od žen často nepovažují využití e-learningu za užitečné.

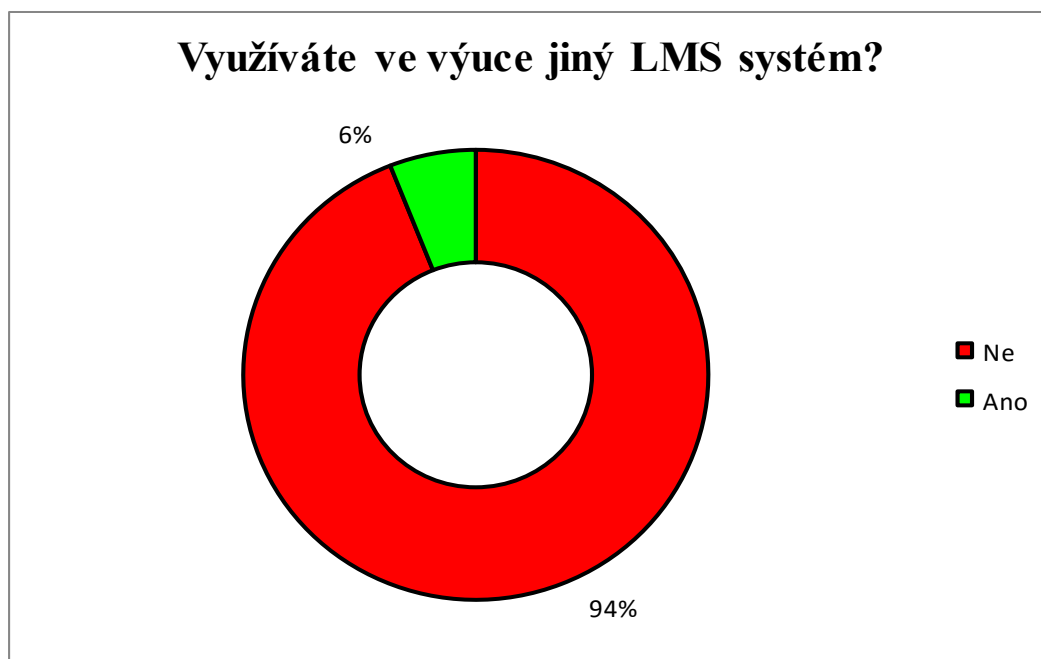
Na otázku 9a odpovídali ti, kteří s Moodle na škole pracují. Zjišťovali jsme zde, v jaké podobě učitelé e-learning ve výuce nejčastěji využívají.

Graf č. 10 k otázce - V jaké podobě e-learning nejčastěji využíváte?

Ze zobrazeného grafu vyplývá, že nejčastěji se u daného vzorku pedagogů je e-learning využíván formou didaktických testů (37%), na druhém místě je 26% zastoupena prezentace vzdělávacích textů. Vlastní e-learningové kurzy tvoří pouze 22% pedagogů.

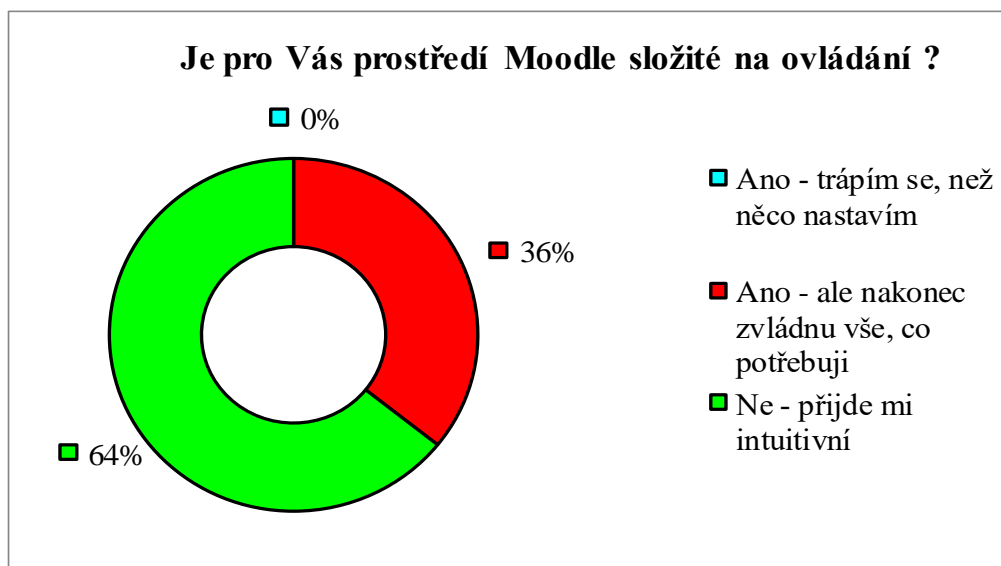
Otázka číslo 9b byla určena těm, kteří s Moodleem ve výuce nepracují. Respondenti zde mohli uvést, zda nepoužívají pro e-learningové vzdělávání jiný LMS systém.

Graf č. 11 k otázce - Využíváte ve výuce jiný LMS systém?

Ve výsledcích šetření se potvrdilo to, co jsme očekávali – tedy že pokud na škole pedagogové nepoužívají Moodle, nepoužívají ani jiný LMS systém (94%). Ono je to také celkem logické. Jednak je Moodle jako open source na škole zdarma a využití jiného placeného LMS podle našeho názoru nedává příliš smysl. Na druhou stranu se ale objevilo 6% kladných odpovědí. Respondenti však měli při kladné odpovědi konkrétní LMS uvést a to se v dotazníku nestalo. Je tedy možné, že zde došlo ke špatnému pochopení otázky.

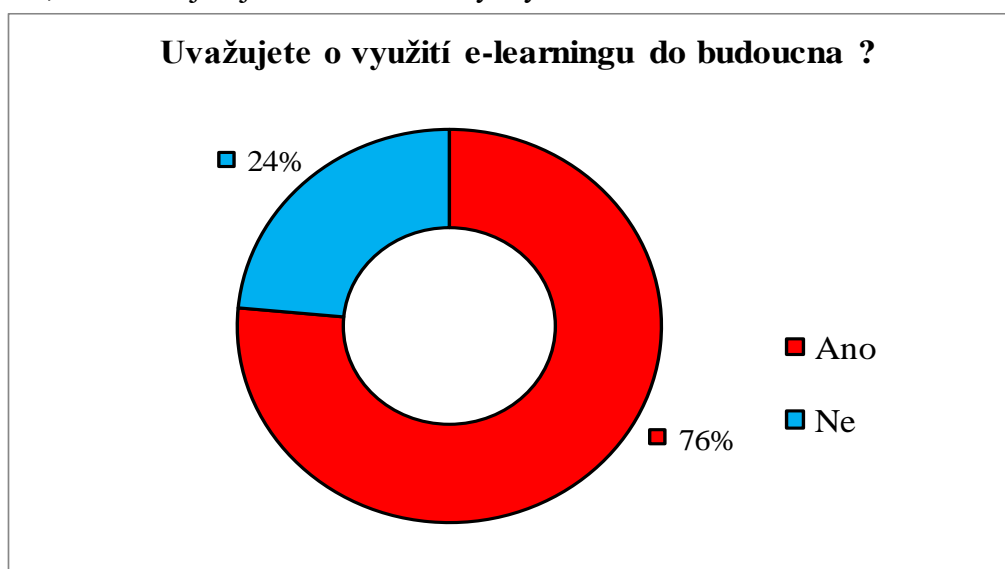
V následující otázce respondenti hodnotili, zda je prostředí Moodle složité na ovládní.

Graf č. 12 k otázce - *Je pro Vás prostředí Moodle složité na ovládní?*

Na základě zjištěných dat můžeme konstatovat, že prostředí Moodle je i pro neerudované uživatele zvládnutelné. 64% dotázaných pedagogů považuje práci v tomto prostředí za intuitivní. Musíme zde však poznamenat, že učitelé, kteří na tuto otázku odpovídali, se v tomto prostředí již nějaký čas pohybují. Zbýlých 36% učitelů je sice prostředí Moodle složité, ale nakonec zvládnou nastavit to, co pro výuku potřebují. Můžeme tedy konstatovat, že zvládnutí tohoto systému potřebuje určité specifické znalosti informačních technologií.

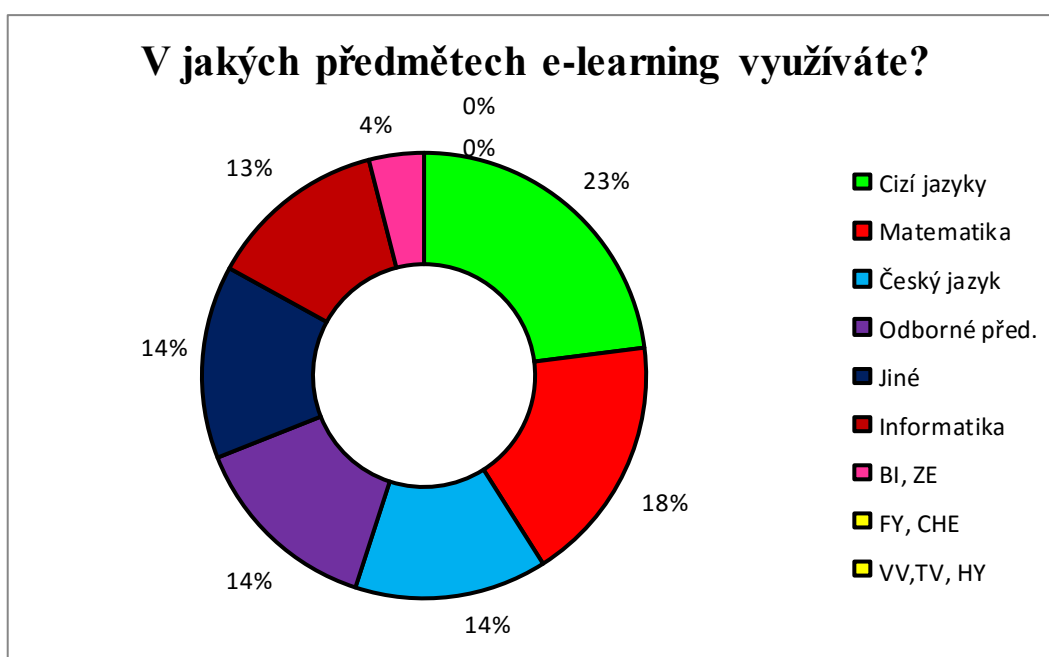
V otázce 10b jsme se chtěli zjistit, jak to vidí pedagogové s e-learningem do budoucna, zda uvažují o jeho zařazení do výuky.

Graf č. 13 k otázce - *Uvažujete o využití e-learningu do budoucna?*

Odovědi respondentů signalizují, že ačkoli v současné době e-learning dotázaní učitelé ve výuce nepoužívají, zcela zřetelně si uvědomují jeho potenciál. Je pro nás potěšitelným zjištěním, že 76% pedagogů o jeho zařazení uvažují do budoucna. To by mohlo znamenat poměrně výrazné zlepšení ve výuce na naší zkoumané střední škole.

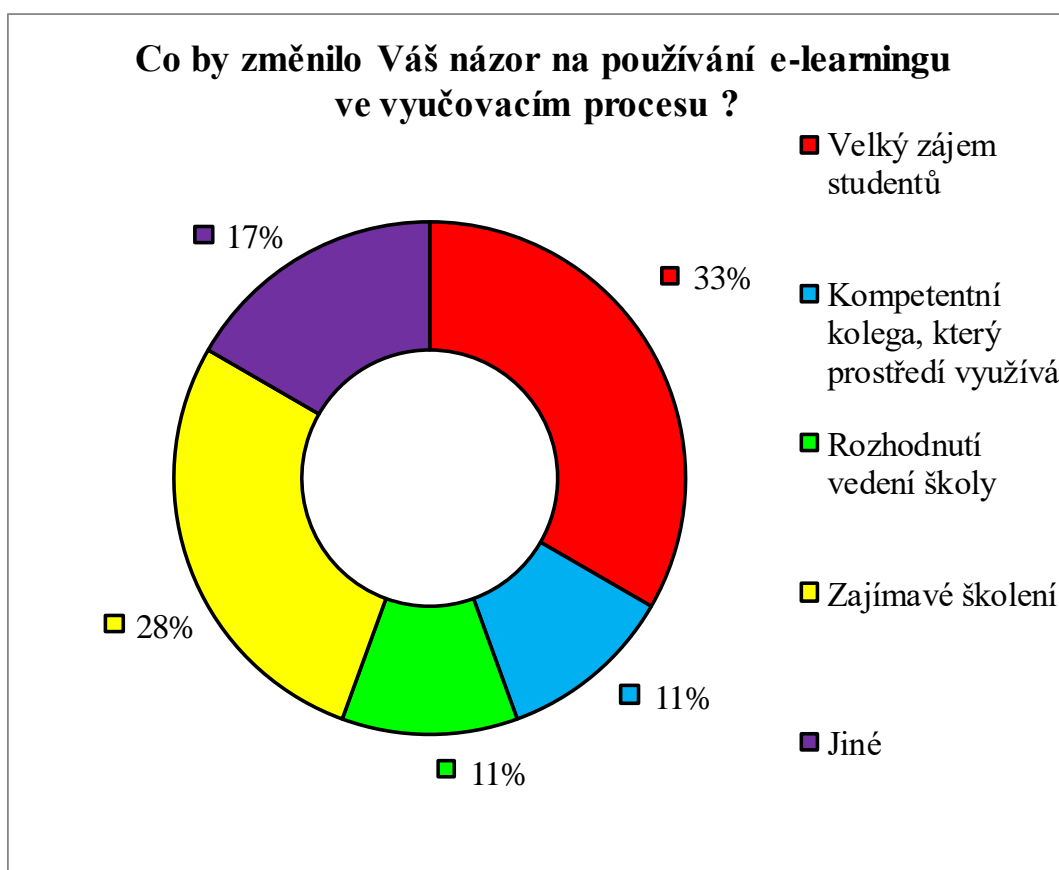
Jak jsme zjistili v otázce 10b, hlavním důvodem, proč pedagogové nepoužívají ve výuce e-learning, je, že není vhodný pro jejich vyučovací předmět. V této otázce jsme proto naopak analyzovali, ve kterých předmětech učitelé e-learning využívají nejčastěji.

Graf č. 14 k otázce - V jakých předmětech e-learning využíváte?

Ukázalo se, že nejčastěji je e-learningové vzdělávání využíváno pro výuku cizích jazyků (23%). Dále jsou téměř stejným poměrem zastoupeny následující předměty: matematika, odborné předměty, český jazyk a informatika. Vyučující mohli doplnit i další předměty, kde e-learning využívají. Zmínili zde např. základy společenských věd, zbožiznalství či ekonomiku. Nepřekvapilo nás, že není e-learning využíván ve výchovných předmětech, na druhou stranu si myslíme, že v předměty jako chemie či fyzika skýtají určitý potenciál pro jeho využití. Záleží však na samotných učitelích, jak k e-learningu přistoupí.

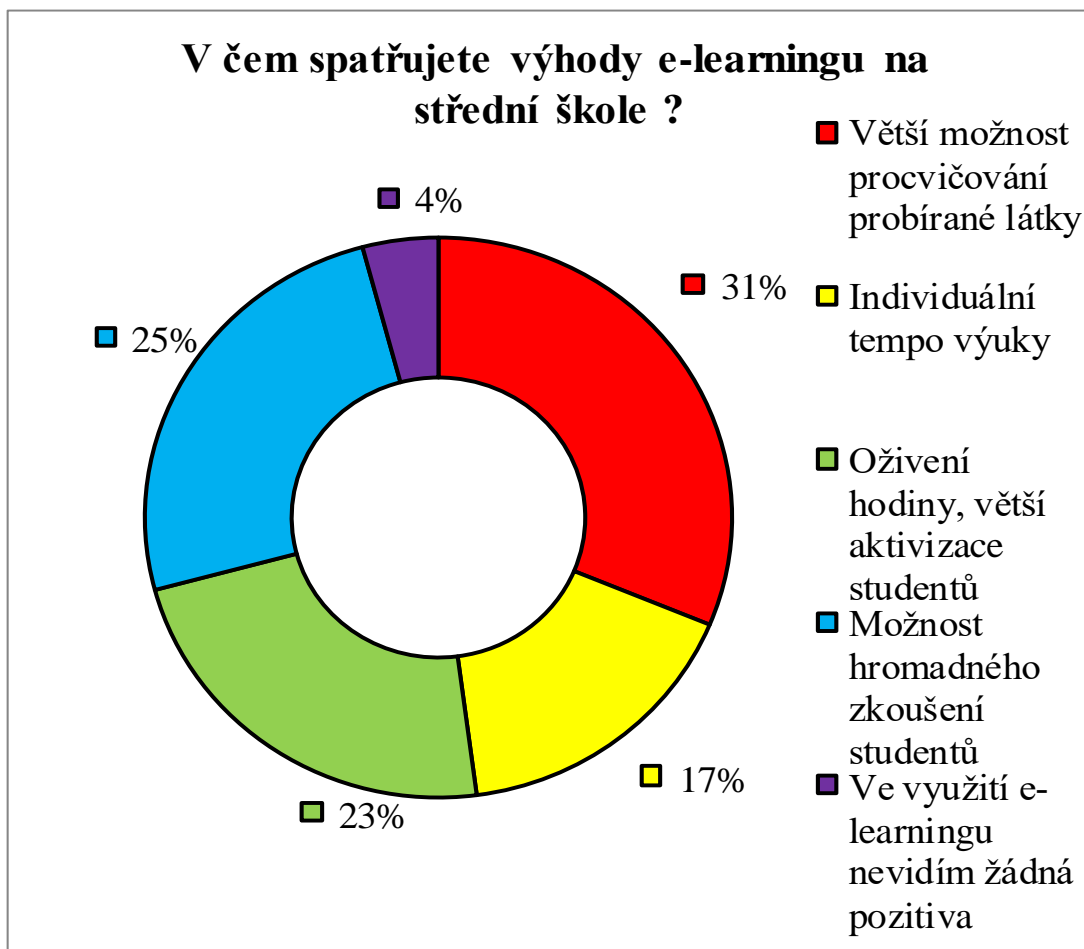
A proto jsme v následující otázce zjišťovali, co by přimělo respondenty k tomu, aby změnili názor na používání e-learningu ve svých hodinách.

Graf č. 15 k otázce - Co by změnilo Váš názor na používání e-learningu ve vyučovacím procesu?

Z analýzy výsledků vyplývá, že více než třetina pedagogů by byla ochotná e-learning do vyučovacího procesu zařadit, pokud by o to studenti projevíli dostatečný zájem. 28 % dotázaných také uvedla, že by je mohlo přesvědčit také zajímavé e-learningové školení. V položce jiné bylo doplněno: více času na přípravu a zakoupení kvalitnějšího HW pro novou verzi Moodle.

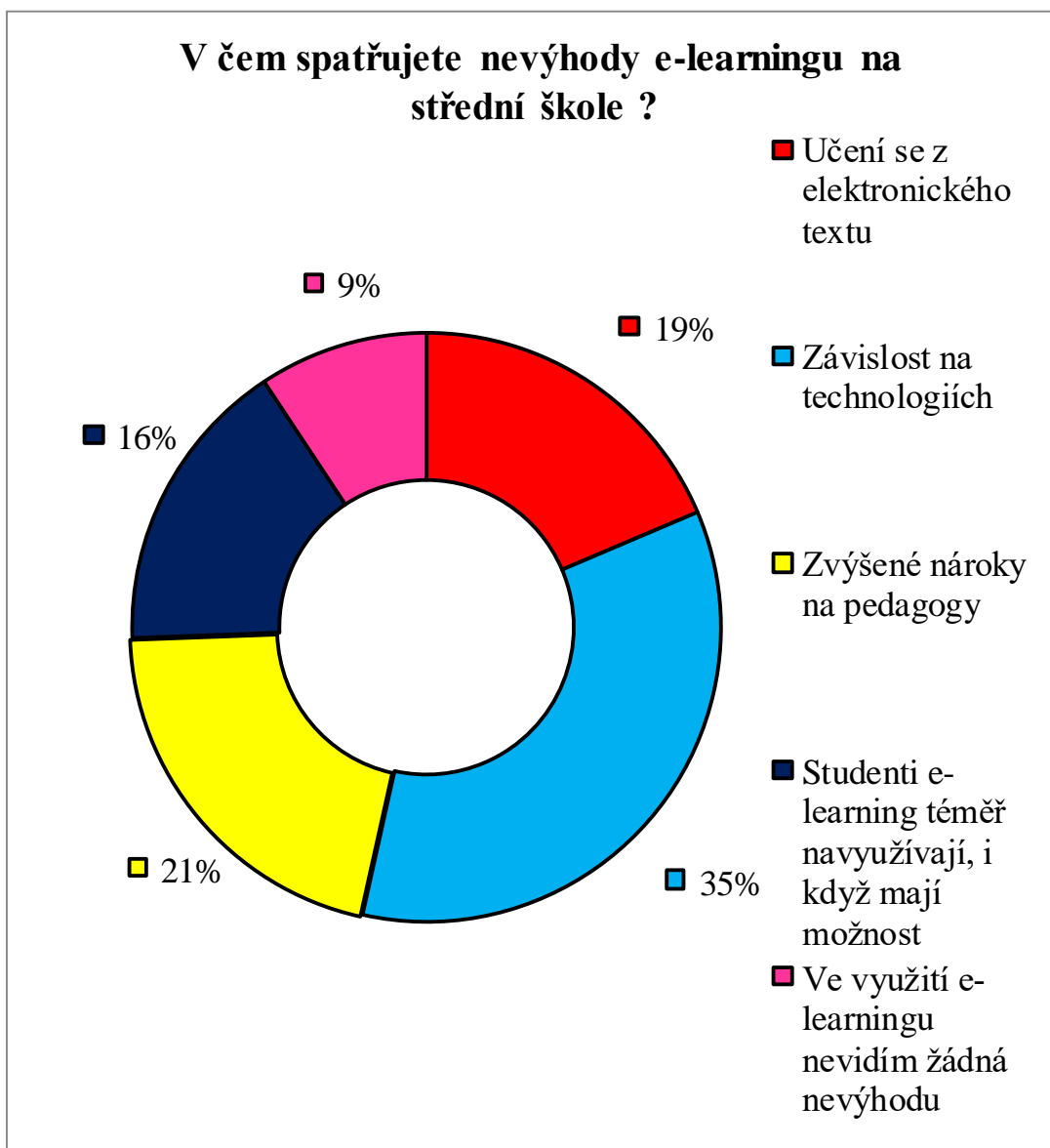
Na poslední dvě otázky v dotazníku již odpovídaly obě skupiny respondentů společně. Nejdříve měli pedagogové zhodnotit, v čem spatřují největší výhody ve využívání e-learningu na střední škole.

Graf č. 16 k otázce - V čem spatřujete výhody e-learningu na střední škole?

Největší výhodu spatřují dotázaní ve větší možnosti procvičování probírané látky (31%). Kladně je také hodnocena možnost hromadného zkoušení studentů a to, že nové formy výuky mohou oživit vyučování, aktivizovat studenty a podnítit jejich zájem o výuku. Pozitivním zjištěním je i fakt, že pouze 4% respondentů ve využití e-learningu na střední škole nevidí žádná pozitiva.

Samozřejmě vše (a tím pádem i e-learning na střední škole) má svá pozitiva, ale také určitá úskalí, která bychom při jeho zavádění do výuky na střední škole měli vzít v potaz.

Graf č. 17 k otázce - V čem spatřujete nevýhody e-learningu na střední škole?

35% pedagogů vidí hrozbu v závislosti studentů na technologiích. Ačkoli se počítačová gramotnost stala naprostou samozřejmostí dnešních studentů a využívání těchto prostředků může (a jistě přináší) studentům obohacení či prospěch, na druhé straně se také může snadno stát zdrojem závislosti. 21% dotázaných se obává zvýšených nároků na pedagogy. 19% spatřuje nevýhodu e-learningu v tom, že se studenti učí z elektronického textu, což všem nemusí vyhovovat. Zajímavá je podle nás i odpověď 16% respondentů, kteří uvedli, že problém e-learningu je v tom, že ačkoli studenti mají

možnost využívat e-learningovou podporu běžné výuky, nevyužívají ji. Pouze 9% učitelů ve využití e-learningu žádnou nevýhodu.

7.2. Shrnutí dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření pro nás byly zčásti očekávané, přinesly ale také několik překvapivých závěrů. Pojďme si tedy získané poznatky shrnout:

- Většina pedagogů předpokládá, že IT budou v příštích letech měnit formy výuky a že bude nutné takto pojmout i výuku. Zařazování aktivit využívajících tyto technologie tedy má jistě smysl.
- Studenti na zkoumaných školách mají dostatečný přístup k Internetu pro zpracování zadaných úkolů.
- Nejčastěji se pedagogové s e-learningem seznámili jako studující v e-kurzu.
- 56% dotázaných pedagogů GPOA Znojmo využívá LMS Moodle k e-learningovému vzdělávání.
- LMS Moodle se na zkoumaných školách nevíce využívá k prezentaci výukových materiálů, dále pak k testování studentů a k jejich domácí přípravě na vyučování.
- LMS Moodle je nejčastěji využíván k didaktickým testům a k prezentaci výukových textů.
- 64% dotázaných uživatelů Moodlu považuje práci v tomto prostředí za intuitivní a snadnou.
- Nevíce je e-learning využíván ve výuce cizích jazyků a v matematice.
- Nevhodnost e-learningové výuky pro vyučovaný předmět je nejčastějším důvodem, proč pedagogové e-learning nevyužívají.
- 76% pedagogů, kteří e-learning dosud nevyužívají, uvažuje o jeho zařazení v budoucnu, zejména pokud by o to studenti projevíli dostatečný zájem.
- Největší výhodu e-learningu spatřují dotázaní středoškolští profesori v tom, že při této formě výuky mají studenti větší možnost procvičování probírané látky, naopak hrozbu vidí v možném vzniku závislosti na technologiích.

Můžeme tedy konstatovat, že e-learning jako podpora a doplněk běžné výuky na střední škole je (a v budoucnu i bude) dle dotázaných pedagogů určitě přínosem. Samozřejmě od učitelů zavedení této formy výuky předpokládá ochotu učit se novým věcem a obětovat tomu zpočátku čas navíc.

Samozřejmě je nutné si uvědomit, že Moodle není univerzální nástroj, který studenty vzdělává nejlépe. Jeho využití závisí především na tom, jak s ním bude učitel zacházet, na kontextu vyučování a učení. V neposlední řadě také záleží na samotných studentech, jak k výuce budou přistupovat. Je jasné, že Moodle nikdy nemůže plně nahradit učitele. Dobrého učitele technologie nikdy nahradit nemohou, ale je víc než pravděpodobné, že ti učitelé, kteří umějí s technologiemi efektivně zacházet, nahradí ty, kteří to neumějí.

Ačkoli si většina pedagogů uvědomuje potenciál, který e-learning nabízí, bohužel ne každý z vyučujících má dostatečné technické předpoklady a ochotu pracovat s IT technologiemi – tento problém jsme zaznamenali zejména u žen. Přesto je potěšitelné, že více než polovina dotázaných učitelů již s e-learningem pracuje a téměř většina těch, kteří ještě e-learningovou výuku nevyužívají, by ji chtěli vyzkoušet v budoucnu.

8. Výzkumná část B – strukturované rozhovory

Vzhledem k tomu, že kvantitativní způsob analýzy nám neumožňuje zjistit přesně konkrétní postoje jednotlivých pedagogů, je výzkumná část B věnována kvalitativní analýze a následné interpretaci získaných dat.

Výběr účastníků výzkumu pro strukturovaný rozhovor nebyl náhodný. S ohledem na zaměření této diplomové práce jsme se rozhodli oslovit především ty pedagogy, kteří s Moodle na GPOA Znojmo pracují. Účastníky jsme vybírali na základě doporučení. Celkem proběhly rozhovory s 8 pedagogy, z toho byl jeden správce Moodle (1), 6 běžných uživatelů (2 – 7) a 1 pedagog (8), který Moodle k e-learningu nevyužívá. Na přání respondentů a s ohledem na princip důvěrnosti jsme jejich jména nahradili čísly. Všichni účastníci byli s výzkumem důkladně seznámeni.

8.1. Interpretace strukturovaných rozhovorů

8.1.1. Moodle

Nejdříve jsme se v rozhovorech zaměřili obecně na Moodle. Zajímalo nás, jakým způsobem a k čemu konkrétně učitelé Moodle používají. Následuje přepis odpovědí:

„Moodle využívám nejen jako běžný uživatel, učitel nebo tvůrce kurzů, ale jsem i správcem tohoto systému v naší škole.“ (1)

„Dávám na něj žákům další příklady k procvičení, někdy dělám pracovní listy. Do zeměpisu vytvářím testy a dávám sem prezentace. Často využívám také odevzdávací systém.“ (2)

„... svým studentům na Moodle dávám vzdělávací materiály pro výuku a zadání domácích úkolů. Super pro studenty je, že mohou využívat také mobilní aplikace pro přístup do mých kurzů.“ (3)

„... Moodle používám především k prezentacím. Často tam taky studentům ukládám materiály k prostudování. Moodle používám také jako úložiště.“ (4)

„Systém Moodle využívám hlavně jako místo, kde mám přehledně uložené studijní materiály. Zkoušel jsem i testy, ale nenašel jsem si k nim zatím cestu. Nejčastěji ale Moodle zapojuji při zadávání samostatných úkolů, které mi mají studenti odevzdat. Okamžitě a přehledně totiž vidím, kdo už úkol odevzdal. Při klasifikaci můžu studentům jejich práci okomentovat - takže nevidí jen výslednou známku. Tento systém známky s komentářem užívám hlavně při hodnocení programátorských zadání.“ (5)

„...Moodle používám jako úložiště učebních materiálů. Taky tady sdílím materiály pro ostatní pedagogy. Studenti mi taky přes Moodle odevzdávají dokumenty (např. maturitní práce) a zadané úkoly.“ (6)

„Moodle používám pouze pro maturitní ročník. Dávám tam maturantům materiály k opakování a k procvičení učiva.“ (7)

Shrneme-li si získané informace, zjistíme, že se nám zde potvrdily výsledky dotazníkového šetření – tedy že nejčastěji využívají pedagogové Moodle k prezentacím vzdělávacích materiálů, zadávání samostatných úkolů a úkolů na domácí přípravu studentů. Navíc oproti dotazníkům jsme zjistili, že učitelé hojně využívají také odevzdávací systém a že Moodle často slouží také jako úložiště studijních materiálů. Zajímavá pro nás byla i zmínka o možnosti využití mobilní aplikace pro přístup do kurzů.

Samozřejmě ne všichni jsou fanoušci e-learningového vzdělávání. Následuje přepis rozhovoru s paní učitelkou, která ačkoli si uvědomuje potenciál Moodle, ve výuce jej nevyužívá:

„Moodle využívám málo a ne na účely, pro které je určen. Zatím jej používám jako archiv dokumentů, které nechci založit, ztratit. Jsem si vědoma, že je možné využívat v oblasti komunikace se studenty, čerpání materiálů pro výuku, ale nezvykla jsem si na tento způsob práce...“ (8)

8.1.2. Proč doporučit Moodle ostatním pedagogům

LMS Moodle je na GPOA Znojmo poměrně hojně používán, přesto se stále najdou učitelé, kteří toto prostředí nevyužívají. Uživatelé Moodlu měli proto zhodnotit, proč by doporučili Moodle ostatním pedagogům. Získali jsme následující odpovědi:

„Moodle bych určitě kolegům doporučil. Umožňuje totiž prakticky libovolné varianty e-learningových činností. Nejenom základní sdílení souborů a textů, ale taky odevzdávání úkolů, sledování změn či pokroků při studiu až po testování a další interaktivní činnosti. Také ho lze využít jako anketní formulář, diskuzní fórum, kalendář akcí, školní wikipedii nebo slovník. Učitel tady má mnoho nástrojů, kterými může sledovat činnost přihlášených uživatelů pomocí tzv. sestav. Vše můžete jednoduše přizpůsobit i za pomoci časových omezení nebo zaheslovaných přístupů.“ (1)

„Podle mne Moodle nabízí nejen pro učitele mnoho výhod. Za prvé je určitě přínosný v organizaci studijních materiálů. A je to taky kvalitní nástroj pro odevzdávání vypracovaných úkolů. A co je určitě pro každého učitele dobrý, že umožňuje opětovně použít jednou vytvořený materiál kurzu. Navíc materiál, který na Moodle uložím, je možné nechat tam studentům k dispozici až do maturity. Takže se k němu mohou v přípravě vrátit a já vím, že ho tam mají. Jsou však některé věci, které se musí řešit pomocí jiných nástrojů. Chybí mi zde rozhraní typu sociální sítě, kde bych mohl se studenty diskutovat problémy, jednoduše a rychle komentovat aktuální stav průběhu výuky nebo úkolů, upozorňovat na změny, aktuality a podobně.“ (5)

„...Já vidím výhodu v tom, že se systémem Moodle se dá pracovat z domova. Je možné tady sledovat aktivity žáků.“ (6)

„Proč bych doporučil Moodle? Hlavně kvůli úspoře času na přípravu a vyhodnocení. Čas je přece to, čeho se každému učiteli nedostává...“ (7)

„...Tvorba testů zde je jednoduchá, máte to hned opravený a vyhodnocený, když si nastavíte kritéria. Je to také možnost, jak poskytnout žákům další materiály na procvičení učiva - např. k přípravě na písemku - nebo můžete dát odkaz na článek na Internetu, který chcete, aby si žáci přečetli nebo s ním dále pracovali. Odevzdávárna je také výborná, máte přehled, kdo odevzdal daný úkol, můžete se vyjádřit k jeho úkolu a ohodnotit jej. Vše pak máte přehledně zobrazeno.“ (2)

„Moodle je moderní, neustále aktualizovaný systém, který mohou pedagogové i studenti používat také na mobilních zařízeních. Pedagogům nabízí tento systém vše, co pro svou činnost potřebují. Pokud je navíc systém spravován zkušeným administrátorem, je jeho používání velmi snadné.“ (3)

„Moodle vřele doporučuji svým kolegům, protože jim to o dost usnadní práci při výuce, při prezentaci a na školeních.“ (4)

Z výše prezentovaných odpovědí je patrné, že ti, kdo Moodle běžně používají, považují práci v něm za přínosnou. Respondenti by Moodle doporučili svým kolegům především pro úsporu času, kterou přináší. Ačkoli zpočátku se může jevit příprava kurzů, materiálů a testů v tomto prostředí jako časově náročná, zkušenost dotázaných učitelů ukazuje, že při pravidelném používání je tomu naopak. Přípravené materiály jsou studentům dostupné až do maturity. Navíc mají k těmto materiálům studenti i pedagogové přístup odkudkoli – tedy i z domova (prostřednictvím Internetu, nebo mobilních aplikací).

8.1.3. Hodnocení práce studentů v LMS Moodle

Aby bylo e-learningové vzdělávání úspěšné, je třeba, aby se na něm podíleli aktivně nejen lektoři, ale především studující. Proto nás zajímalo, jak učitelé hodnotí práci studentů v e-learningovém prostředí, jaký je přístup studentů k této formě vzdělávání. Zaznamenali jsme následující odpovědi:

„Mohu jedině konstatovat spokojenost ze strany studentů a to především pro jednoznačnost a jasně nastavená pravidla při testování, odevzdávání úkolů nebo sdílení dokumentů.“ (1)

„...Já myslím, že Moodle přináší studentům pozitiva. Oni jsou v tom prostředí zvyklí pracovat, a tak s tím nemají žádný problém.“ (4)

„Vzhledem k tomu, že je Moodle na naší škole mnou i mými kolegy využíván docela často, tak jsou studenti na něj zvyklí. Pozitivně hodnotí hlavně to, že když chybí, najdou zde materiály k učení. Na druhou stranu zas ale nedělaj nic moc navíc, spíš jen to, co musí.“ (5)

„...hodnocení práce studentů? Kdyby se mi Moodle neosvědčil, tak bych ho nepoužíval. Odezva studentů na Moodle je kladná. Občas se potýkám s tím, že ačkoli si dám tu práci a nachystám jim do Moodle materiály k procvičení, ne všichni to pak využijí. Což je samozřejmě škoda.“ (6)

„...já vidím velmi rozdílný přístup žáků. Mnozí pracují stylem - co jste nedal na Moodle, to se nemusíme učit!.“ (7)

„Problém je v tom, že žáci navštěvují LMS Moodle málo. Nevyužívají materiály, které jim tam poskytujeme. LMS Moodle využívají pouze, pokud musí. Např. při psaní testů, nebo odevzdání prací...Práce studentů v LMS Moodle je jednoduchá, intuitivní. Bohužel je to práce v internetovém prostředí a to žáky láká k hledání odpovědi na Internetu - např. při testu, nebo k jiné práci.“ (2)

„Studenti hodnotí práci v Moodle vesměs kladně. Jeho obsah je dostupný online, chybějící studenti např. můžou studovat z domova.“ (3)

Z prezentovaných odpovědí je patrné, že studenti jsou dle svých pedagogů s Moodle zvyklí pracovat a jsou s ním spokojeni. Pozitivně hodnotí zejména to, že jim umožňuje studovat v případě nemoci z domova. A je škoda, že ačkoli se zde najdou učitelé, kteří jsou ochotni věnovat čas navíc přípravě materiálů, studenti je příliš nevyužívají, pouze pokud musí. Toto ale pravděpodobně souvisí s celkovým přístupem studentů ke studiu.

8.1.4. Kde se učitelé s Moodle seznámili

Další otázka v rozhovorech se týkala toho, kde se pedagogové s Moodle seznámili, kde se s ním naučili pracovat.

„S Moodle jsem začal pracovat u nás ve škole. Hodně jsem se o tuto problematiku zajímal. S kolegou pořádáme pro pedagogy (a to nejen na naší škole) kurz, jak používat Moodle ve výuce.“ (1)

„Něco jako Moodle obsahoval Informační systém na vysoké škole. Ke každému předmětu jsme měli odkaz na studijní materiály, kam nám vyučující dávali přednášky, zadávali úkoly, byly tady taky oskenované knihy nebo učebnice. Taky jsme tady úkoly

odevzdávali – vlastně zde byla taky taková odevzdávárna.... S klasickým Moodle jsem se naučila pracovat až v současném zaměstnání - kolegové jej hojně využívali a žáci na něj byli zvyklí.“ (2)

„S Moodle jsem se naučil pracovat sám při své pedagogické praxi. Pro kolegy pravidelně pořádáme kurz, jak využívat Moodle při výuce.“ (3)

„S tímto prostředím jsem se seznámil v práci od kolegy. Hodně jsem od něj odkoukal. On se o Moodle ve škole stará a pořádá také kurzy, kde učí, jak s Moodle ve výuce pracovat.“ (5)

„S Moodle jsem se naučil pracovat na naší škole. Hodně jsem odkoukal od kolegy, který Moodle hodně rozumí. On je taky školitel Moodle nejen na naší škole...“ (7)

„S Moodle jsem se naučil pracovat u nás ve škole. Žádný speciální kurz jsem nenavštěvoval. Moodle jsem se prokousal sám. V případě potřeby se obrátím na správce Moodle.“ (6)

„S Moodle jsem se naučila pracovat ve škole. Absolvovala jsem zde kurz, jak používat Moodle ve výuce. Tam jsem se naučila základní ovládání, zbytek jsem se naučila sama.“ (4)

Jak je vidět, odpovědi na tuto otázku byly téměř totožné. Všichni učitelé se s Moodle naučili pracovat ve škole, nejčastěji od kolegů, nebo navštěvovali kurz, kde se s tímto LMS seznámili. Ukazuje se, že stačilo, aby byl na škole jeden erudovaný uživatel Moodle, který „nakazil“ své kolegy. Ti pak zjistili, že práce v tomto prostředí může být (nejen) pro studenty přínosná. Velkou zásluhu na tom má jistě správce Moodle na škole Mgr. Benda.

Zajímavá pro nás byla také zmínka paní učitelky, že se s určitou formou LMS setkala na vysoké škole a pak pro ni již nebylo těžké přejít na Moodle. V současné době je e-learning na vysokých školách hojně využíván a pro budoucí mladé učitele již nebude e-learning něco neznámého, čeho by se měli obávat.

8.1.5. Je zohledňována práce studentů v Moodle do celkové klasifikace?

Jedním z motivačních faktorů studentů je klasifikace. Zajímalo nás proto, zda dotázaní středoškolští profesori zohledňují výsledky práce studentů přes e-learning do jejich celkové klasifikace. Dostalo se nám následujících odpovědí:

„Ano. Pokud mohu, využívám systém Moodle vždy. Výhodou je zpětná dohledatelnost.“ (1)

„Ano, zohledňuji. Využívám Moodle k testování. Je to rychlé, přehledné. Hodnotím i odevzdané úkoly. Můžu taky nastavit datum a čas, po kterém již nejde práce odevzdat, takže si na to studenti dávají pozor.“ (4)

„Ano, testy vytvořené v Moodle jsou alternativou klasickým psaným testům, jen jsou v elektronické podobě a odevzdané úkoly také hodnotím.“ (2)

„Při výuce informačních technologií využívám Moodle také pro psaní testů, jejichž výsledky samozřejmě započítávám do klasifikace. Moodle nabízí jednoduché sledování, kdy který student co na Moodle navštívil a provedl, což je pro kantora taky velmi šikovná pomoc.“ (3)

„Jednoznačně ano. Domácí příprava je podstatnou součástí vzdělávání. Například v programování není ve škole nikdy dost času, aby se student nad problémem sám zamyslel. Proto v tomto předmětu preferuji domácí samostatné práce.“ (5)

„Nezohledňuji. Netestuji systémem Moodle.“ (6)

„Ano, hodnotím jejich domácí přípravu. Odráží totiž jejich vlastní kreativitu a přístup ke škole.“ (7)

Téměř všichni v rozhovorech uvedli, že výsledky práce studentů v Moodle při klasifikaci zohledňují. Často je Moodle využíván přímo k testování. Testy v Moodle jsou vlastně alternativou klasických psaných testů, ale na rozdíl od klasických testů je možné nastavit zde automatické hodnocení a jsou zpětně dohledatelné. Testy přináší studentům zpětnou vazbu, mezi hlavní výhody tohoto způsobu ověřování znalostí studenta je objektivita hodnocení. Mimo testů učitelé klasifikují také domácí samostatné úkoly. Nastavíme-li datum a hodinu ukončení odevzdávání, lze vyloučit pozdější dodání. Výhodou Moodle také je, že nabízí jednoduchou kontrolu aktivity studentů.

8.1.6. Jak často učitelé Moodle ve výuce využívají

Rozhovory pokračovaly otázkou, jak často respondenti využívají Moodle ve výuce. Zaznamenali jsme následující odpovědi:

„Já používám Moodle denně.“ (1)

„V tuto chvíli používám Moodle každý týden – hlavně u maturantů při opakování maturitních témat.“ (5)

„...přímo ve výuce Moodle nevyužívám. Jak jsem již řekl, Moodle používám ke sdílení a jako úložiště materiálů, pro odevzdávání dokumentů...“ (6)

„Docela často, řekl bych tak 4 x týdně...“ (7)

„Poměrně často, zvláště pokud mám hodinu v počítačové učebně. Pokud mám hodinu v jiné učebně, dávám tam žákům aspoň další materiály k procvičení studia.“ (2)

„Moodle využívám pravidelně, prakticky denně.“ (3)

„Řekla bych, že poměrně často, tj. tak 3x až 4x do týdne.“ (4)

Je vidět, že pokud si učitelé zvyknou s Moodle pracovat, pak ho ve výuce využívají velmi často. Zajímavá je podle nás i poznámka o problému s využíváním e-learningu mimo počítačovou učebnu. Problém je, že mnoho středoškolské výuky probíhá mimo počítačové učebny. Vyučující tedy musí při přípravě na vyučování brát v úvahu také fakt, zda daná vyučovací hodina bude probíhat v počítačové učebně, nebo ne a tomu přizpůsobit e-learningový obsah.

8.1.7. Rozdíl mezi rolí tutora v e-learningu a rolí pedagoga v běžné výuce

V teoretické části této práce jsme se detailně zabývali tím, v čem jsou odlišné role tutora v e-learningovém vzdělávání a role pedagoga v běžné výuce. Poslední otázka v rozhovorech byla proto věnována tomuto tématu. Zajímalo nás, zda (a popř. jaký) pociťují pedagogové rozdíl mezi výše zmíněnými rolemi ve výuce. Dotázání středoškolských pedagogů to vidí následovně:

„Role tutora v e-learningovém vzdělávání je možná i bez osobní účasti ve výuce. To je hlavně na vysokých školách, kde se uplatňuje e-learning v pravém slova smyslu,

ne jako u nás, kde to máme jako doplněk výuky. Role pedagoga je zcela nezastupitelná a nelze ji v žádném případě roli tutora v jakémkoli e-learningovém systému zcela nahradit, nicméně můžeme obě role vzájemně spojovat či doplňovat.“ (1)

„Tutor není přímo na místě, aby byl kdykoliv schopen a ochoten pomoci studentovi s problémy, které mu nastaly.“ (4)

„Přiznám se, že této otázce moc nerozumím... Pro mne je Moodle prostředkem pro předávání informací. A jako s prostředkem s ním také pracuji. Takže asi roli tutora neaplikuji. Bude to tím, že pracuji se studenty denního studia.“ (5)

„Pedagog může působit na žáka bezprostředně. Např. dle reakce žáků může zkusit vysvětlit problém dalším způsobem. Tutor je spíše průvodce e-learningem.“ (6)

„V e-learningovém vzdělávání jsem více mentor než učitel.“ (7)

„Tutor podle mě komunikuje s účastníky e-learningu pouze přes Internet, přes e-learning. Učitel s žákem komunikuje osobně. Učitel vidí, zda daná látka žákovi jde, vidí jeho emoce při řešení problému. Tutor ne, vidí pouze výsledek a ten ohodnotí. Chybí tu osobní kontakt.“ (2)

„Moodle využívám jako doplněk standardního vyučování, ještě jsem nikdy čistě e-learningové vzdělávání neprováděl, nemohu tedy na vaši otázku kvalifikovaně odpovědět.“ (3)

Ačkoli na předchozí otázky v rozhovorech odpovídali respondenti spontánně, bez dlouhého přemýšlení, nad poslední otázkou věnované rozdílům v rolích v běžné výuce a v e-learningu se musela většina učitelů zamyslet. Bylo vidět, že takto o své pozici ve vzdělávání zatím příliš nepřemýšleli. Z odpovědí je však vidět, že si nakonec byli schopni uvědomit rozdíl v rolích, které rozdílné formy vzdělávání s sebou přinášejí. Samozřejmě musíme vzít v úvahu, že se jedná o středoškolské pedagogy, kteří používají e-learning pouze jako doplněk běžné výuky. V tomto případě je tedy role učitele, který se účastní výuky osobně, nezastupitelná a nenahraditelná.

8.2. Zhodnocení strukturovaných rozhovorů

Dříve, než si shrneme získané poznatky z rozhovorů, bychom chtěli všem respondentům poděkovat za čas a vstřícnost, se kterou se s námi o své poznatky a zkušenosti s využíváním Moodle ve výuce podělili.

Výše uvedené rozhovory přinesly mnoho zajímavých postřehů a přispěly k dotvoření obrazu o využívání Moodle na GPOA Znojmo. Pojdme si je tedy připomenout:

- Nejčastěji využívají pedagogové Moodle k prezentacím výukových textů a zadávání samostatných prací k domácí přípravě. Hojně je také využíváno toto prostředí jako úložiště materiálů a jako odevzdávací místo prací.
- Svým kolegům by učitelé Moodle doporučili, protože usnadňuje práci a přináší úsporu času na přípravu a vyhodnocení. Pozitivem je také přístup z domova či archivace materiálů.
- Studenti jsou s Moodle ve škole zvyklí pracovat, mohou zde až do maturity nalézt potřebné výukové materiály. Tyto materiály jsou navíc přístupné z domova, což je výhodou zejména v případě nemoci studentů. Bohužel dle pedagogů využívají tento LMS pouze pokud musí.
- Všichni dotázaní se s Moodle naučili pracovat ve škole – buď navštěvovali kurz, který je ve škole pravidelně pořádán, nebo se s ním naučili pracovat sami s podporou kolegů.
- Práci studentů v Moodle učitelé zohledňují. Vytváří testy přímo v tomto prostředí, klasifikují také domácí samostatné úkoly.
- Moodle používají učitelé ve škole často, cca 3x – 4x týdně, někteří dokonce každý den.
- Ačkoli byly rozhovory vedeny se středoškolskými učiteli, kteří používají e-learning pouze jako podporu běžné výuky, byli dotázaní schopni definovat rozdíl mezi rolí učitele v běžné výuce a rolí tutora v e-learningu.

Z rozhovorů jasně vyplynulo, že pozitivní zkušenosti některých vyučujících s e-learningovým prostředím Moodle mohou vést k jeho dalšímu rozšíření mezi kolegy na škole. Nejsou-li totiž učitelé nadšenci technologií, sami od sebe se často nerozhodnou k jejich využití. Když jim ale kolega ukáže, jaké výhody mohou tyto technologie přinést, když se inspirojí konkrétními ukázkami a když na vlastní oči vidí přínosy jak pro ně samotné, tak i pro studenty, mohou se na základě pozitivních referencí od kolegů rozhodnout výuku inovovat. A jak jsme z rozhovorů pochopili, na naší zkoumané škole je zajištěna dostatečná uživatelská podpora a najde se zde plno nadšených uživatelů, že nemusí mít obavy, že by jim v případě potíží někdo na škole neporadil.

Na základě kvantitativního i kvalitativního výzkumu na GPOA Znojmo můžeme konstatovat, že využívání e-learningu na střední škole má mnoho specifík, úskalí, ale především výhod. E-learningové vzdělávání samozřejmě nemůže v žádném případě nahradit klasickou formu vzdělávání - spíše ji vhodně doplňuje. Sami učitelé přiznávají, že při správném použití je Moodle schopen být velkým pomocníkem ve výuce. Ačkoli využívání e-learningových nástrojů přirozeně klade nároky na určitou míru IT dovedností a samozřejmě motivaci, díky vhodnému použití e-learningových aktivit mohou mít učitelé více času na to, aby se mohli věnovat náročnějším či zajímavějším částem výuky. Nesporným přínosem, který jsme zde ještě nezmínili, je fakt, že se s jeho pomocí studenti učí pracovat podobně, jako se budou později vzdělávat na vysoké škole, kde je v současné době e-learning hojně využíván.

Závěr

Je faktem, že e-learning se v českém školství stále více rozšiřuje. Ačkoli hraje důležitou roli především v distanční a kombinované formě studia, stále častěji je využíván také na základních a středních školách. Zde samozřejmě nemůže nahradit klasickou výuku, ale může se stát jejím vhodným doplněním. Stále častěji se tak učitelé na těchto stupních škol učí poznávat přednosti e-learningu, které jim umožňují zkvalitňovat a inovovat jejich výuku. Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že vzdělávací technologie samy osobně výuku nezlepší. Vždy záleží na konkrétní situaci a na konkrétních učitelích, jak k těmto technologiím budou přistupovat. A z tohoto důvodu jsme tuto práci zaměřili právě na středoškolské pedagogy.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Cílem teoretické části nebylo přinést detailní popis všech možností e-learningu, ale zaměřili jsme se zde především na osobnost učitele (tutora) při této formě vzdělávání. V první kapitole jsou stručně nastíněny základní pojmy e-learningu, jeho výhody a nevýhody. Druhá kapitola přináší zamyšlení nad teoriemi učení, z nichž e-learning vychází. Třetí kapitola je pak věnována jednotlivým účastníkům e-learningu. Vzhledem k zaměření této práce byl velký prostor poskytnut především tutorům – čtenář zde najde základní definice, předpoklady pro práci tutora, detailně jsme se věnovali také jeho kompetencím a rolím. Ve čtvrté kapitole jsme přinesli zamyšlení nad faktory, které ovlivňují zavádění e-learningu, a jeho kvalitu. Závěrečná kapitola teoretické části je věnována LMS systémům se zaměřením na LMS Moodle, který je ve zkoumané škole používán.

Praktická část přinesla komplexní analýzu využívání e-learningového prostředí Moodle pedagogy na GPOA Znojmo. Tato analýza byla provedena na základě kvantitativního i kvalitativního výzkumu. Cílem této práce tedy bylo vyhodnotit, do jaké míry využívají LMS Moodle vyučující GPOA Znojmo, jaké jsou jejich zkušenosti s tímto prostředím a jak jej hodnotí.

Analýza přinesla zajímavé výsledky – některé očekávané, jiné byly pro nás překvapující. Více než polovina oslovených pedagogů GPOA Znojmo využívá LMS Moodle - převážně k prezentaci výukových textů, testování a zadávání domácích samostatných prací. Toto prostředí je učiteli hojně využíváno také jako úložiště materiálů a odevzdávárna prací (včetně maturitních). Uživatelé Moodle práci v něm

hodnotí jako snadnou, intuitivní. Přesto zvládnutí tohoto systému vyžaduje určité specifické znalosti informačních technologií, což může být pro někoho problém. V případě nesnáží však učitelé mohou požádat o pomoc kolegy či správce systému ve škole. Pro zájemce je ve škole pravidelně pořádán kurz, jak používat Moodle ve výuce. Mezi nejčastější případy využití e-learningu patří podpora výuky cizích jazyků, matematiky, informatiky, odborných předmětů a českého jazyka. Učitelé, kteří s Moodle pracují, jej využívají poměrně často – cca 3-4x týdně, někteří dokonce denně.

System Moodle je již několik let považován za jeden z nejoblíbenějších a nejvyužívanějších Open Source systém pro řízení výuky. Dle pedagogů Moodle totiž přináší široké možnosti podpory běžné výuky (viz výše), studenti jsou v tomto prostředí zvyklí pracovat, což je pro ně přínosné zejména do budoucna pro studium na vysoké škole, kde je tato forma výuky běžná. Studenti také pozitivně hodnotí fakt, že v případě nemoci mohou studovat z domova. Zároveň však učitelé narážejí na problémy, které s sebou implementace e-learningu na střední školu přináší. Např. si musíme uvědomit, že e-learningové vzdělávání nejen že vyžaduje určitou informační gramotnost, ale také nemusí být vhodné pro každý předmět – což respondenti uvedli jako hlavní důvod, proč tuto formu vzdělávání ve škole nevyužívají. Navíc, pokud chtějí pedagogové využívat Moodle přímo ve výuce, musí být výuka vedena v počítačové učebně.

Závěrem můžeme říci, že LMS Moodle v sobě skrývá obrovský potenciál ve směřování učitelů v oblasti ICT. A jak náš výzkum ukázal, mnoho pedagogů již zjistilo, že i na střední škole může být velkým pomocníkem a že využívání tohoto prostředí má smysl. Určitě tedy stojí za to Moodle vyzkoušet a výhody, které toto prostředí přináší, si osvojit.

Anotace:

Jméno a příjmení:	Ladislav Fiala
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Milan Klement, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	E-learning z pohledu vyučujících střední školy.
Název v angličtině:	E-learning from the perspective of high school teachers
Anotace práce:	<p>Diplomová práce analyzuje využívání a hodnocení e-learningového prostředí Moodle středoškolskými pedagogy. Teoretická část pojednává o e-learningu se zaměřením na osobnost učitele – tutora. Jsou zde nastíněny základní předpoklady pro práci tutora, jeho kompetence a role. V závěrečné části jsou přiblíženy LMS systémy se zaměřením na LMS Moodle.</p> <p>Na teoretickou část navazuje část empirická, která mapuje využívání a hodnocení e-learningového prostředí Moodle na konkrétní střední škole. Tato část obsahuje zjištění a výsledky kvantitativního i kvalitativního výzkumu, který byl zaměřený na to, zda a jak pedagogové používají LMS Moodle na střední škole ve své práci.</p>
Anotace v angličtině:	The thesis analyzes using and evaluation of learning management system Moodle by high school teachers. The theoretical part focuses on e-learning with a focus on the personality of the teacher - tutor. It outlines basic skills of tutor, his competences and roles. The final section

	<p>analyzes the LMS systems, especially LMS Moodle.</p> <p>The theoretical part is followed by the empirical part, which explores the using and evaluation of LMS Moodle to a particular high school. This section contains the findings and results of quantitative and qualitative research that was focused on whether and how teachers use Moodle in high school in his work.</p>
Klíčová slova v angličtině:	E-learning, blended learning, LMS (Learning Management System), tutor, LMS Moodle
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 – Dotazník</p> <p>Příloha č. 2 – Přístup do LMS Moodle na Obchodní akademii Znojmo</p> <p>Příloha č. 3 - Přístup do LMS Moodle na G+Spgš Znojmo</p>
Rozsah práce:	75 stran, 17 250 slov
Jazyk práce:	Český

Literatura:

- 11 Barešová, A.: E-learning ve vzdělávání dospělých. VOX, Praha, 2011
- 5 Bednaříková, I.: Tutor a jeho role v distančním vzdělávání a v e-learningu. UP Olomouc, Olomouc, 2013. ISBN 978-80-244-3795-8
- 18 Bubela, J a kol.: Příručka pro tutorů: návod k užívání LMS iTutor a Moodle. Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, Brno, 2009
- 24 Co je Moodle. Online. Dostupné na: <http://www.moodlepartner.cz/LMS-Moodle/co-je-moodle>
- 23 Drlík, M., Švec, P., Kapusta, J., Mesárošová M.: Moodle. Kompletní průvodce tvorbou a správou elektronických kurzů. Computer Press. Brno, 2013. ISBN 978-80-25137-59-8.
- 12 E- learning portál: Účastníci e-learningu. Online:
Dostupné: <http://vsportal.osu.cz/showCategory92da.html?kod=48>
- 3 Fiala, L.: Možnosti využití e-learningu v hodinách informatiky na základní škole. Bakalářská práce. UP Olomouc, 2014
- 25 Černý, M.: Vytvořte si e-learningový kurz [online]. 2009 [cit. 11. 2. 2012]. Dostupný na <http://www.lupa.cz/clanky/vytvořte-si-e-learningovy-kurz/>
- 15 Hotár, V., Paška, P., Perhács, J. a kol.: Výchova a vzdelávanie dospelých: Andragogika: Terminologický a výkladový slovník. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2000. ISBN 80-08-02814-9
- 6 Kalinová, A: Didaktické aspekty e-learningu ve vzdělávání dospělých. Diplomová práce. UK Praha, 2014
- 22 Klement, M.: Přístupy k hodnocení elektronických studijních opor určených pro realizaci výuky formou e-learningu, UP Olomouc, Olomouc, 2011. ISBN 978-80-87557-13-6
- 17 Kolář, Z. a kol.: Výkladový slovník z pedagogiky. 583 vybraných hesel. Grada, Praha, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
- 7 Kopecký K.: E-learning (nejen) pro pedagogy. Hanex, Olomouc, 2006. ISBN 80-85783-50-9
- 20 Learning management system. Wikipedia: otevřená encyklopedie /online/. Dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Learning_Management_System
- 14 Marková, J a kol.: LMS Moodle příručka pro učitele. CŠM PedF UK, Praha 2012. ISBN 978-80-7290-542-3

- 16 Matějová, E a Hejl, J.: Příručka pro tutor. Metodika tvorby distančních opor. Univerzita Pardubice, 2008
- 29 Mudrák, D.: Implementace vzdělávacího prostředí Moodle v českých školách. UK Praha, 2005
- 27 Němec, F.: E-learning jako nástroj vzdělávání dospělých. Diplomová práce. MU Brno, 2015
- 19 Ondrušková, H.: Metodická příručka lektorských dovedností pro tutor e-learningových kurzů. 1. VOX a.s., Praha, 2011. ISBN 978-80-87480-01-4
- 8 Rohlíková, L.: Metodická příručka pro lektory E-learningového kurzu Finanční analýzy a gramotnosti. Český Brod, 2013. ISBN 978-80-905534-0-8
- 26 Rohlíková, L., Vejvodová, J.: Metodická příručka pro autory a lektory e-learningových materiálů. Plzeň, 2010.
- 10 Siemens, G.: A learning Theory for the digital Age. In Rohlíková, L.: Metodická příručka pro lektory E-learningového kurzu Finanční analýzy a gramotnosti. Český Brod, 2013. ISBN 978-80-905534-0-8
- 28 Švaříček, R., Zounek, J.: E- learning ve vysokoškolské výuce pohledem empirického výzkumu. Studia paedagogica, Praha, 2011
- 21 TechTarget: [online]. : TechTarget, 1999-2010, last modif. 15 April 2003 [cit. 2010-06-15]. Dostupný na: <http://searchcio.techtarget.com/sDefinition/0,,sid182_gci798202,00.html>
- 2 Závodný, V.: Využití e-learningových systémů pro řízení výuky (LMS) na střední škole se zaměřením na aplikační prostředí Moodle. Závěrečná práce. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008
- 13 Zlámalová, H.: Příručka pro tutor distančního vzdělávání. Vysoká škola báňská – Technická univerzita v Ostravě, 2003. ISBN 80-248-0280-5
- 9 Zounek, J., Sudický, P: E-learning : učení (se) s online technologiemi. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-903-6
- 4 ZOUNEK, J.: E-learning – jedna z podob učení v moderní společnosti. Brno. MU, 2009. ISBN 978-80-210-5123-2.
- 1 Zounek, J.: E-learning a vzdělávání. Několik pohledů na problematiku e-learningu. Pedagogika roč. LVI, 2006. Dostupné online na: pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=1629&edmc=1629

Seznam obrázků:

Obr. č. 1 - Blended learning (Rohlíková, 2013)

Obr. č. 2 - Klíčové kompetence tutora (Rohlíková, 2013)

Seznam grafů:

Graf č. 1 k otázce: Budou IT v příštích letech měnit formy výuky?

Graf č. 2 k otázce: Je třeba změny v pojetí výuky pomocí nových technologií?

Graf č. 3 k otázce: Má student dostatečný přístup k Internetu pro zpracování úkolů?

Graf č. 4 k otázce: Jaké jsou Vaše zkušenosti s e-learningovou výukou?

Graf č. 5 k otázce: Využíváte Moodle pro e-learningové vzdělávání žáků ve Vaší škole?

Graf č. 6 k otázce: Využíváte Moodle pro e-learningové vzdělávání ve škole- rozdělení dle škol

Graf č. 7 k otázce: K jakým činnostem prostředí Moodle využíváte?

Graf č. 8 k otázce: Proč LMS Moodle nevyžíváte?

Graf č. 9 Proč prostředí Moodle nevyžíváte – ženy X muži

Graf č. 10 k otázce: V jaké podobě e-learning nejčastěji využíváte?

Graf č. 11 k otázce: Využíváte ve výuce jiný LMS systém?

Graf č. 12 k otázce: Je pro Vás prostředí Moodle složité na ovládnutí?

Graf č. 13 k otázce: Uvažujete o využití e-learningu do budoucna?

Graf č. 14 k otázce: V jakých předmětech e-learning využíváte?

Graf č. 15 k otázce: Co by změnilo Váš názor na používání e-learningu ve vyučovacím procesu?

Graf č. 16 k otázce: V čem spatřujete výhody e-learningu na střední škole?

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 2 – Přístup do LMS Moodle na Obchodní akademii Znojmo

Příloha č. 3 – Přístup do LMS Moodle na G+Spgš Znojmo

Příloha č. 1 – Dotazník

Pokyny k vyplnění dotazníku:

Otázky si vždy velice pečlivě přečtěte. Vyberte si odpověď, která je nejbližší Vašemu názoru, a křížkem ji v příslušném poli označte. **Zdá-li se Vám to vhodné, můžete volit i více odpovědí na jednu otázku.** Na všechny nejasnosti u otázek se zeptejte autora. Děkuji za pochopení.

1. Pohlaví:

- Žena
 Muž

2. Délka pedagogické praxe

- 0-5 let
 6-12 let
 13-20 let
 21 a více let

3. Myslíte si, že informační technologie budou v příštích letech podstatně měnit formy výuky?

- Ano
 Ne

4. Myslíte si, že je třeba změny v pojetí výuky pomocí nových technologií oproti stávajícímu stavu?

- Ano
 Ne

5. Myslíte si, že průměrný student SŠ má dostatečný přístup k Internetu, aby mohl zpracovávat úkoly zadané prostřednictvím e-learningu?

- Ano
 Ne

6. Jaké jsou Vaše zkušenosti s e-learningovou výukou?

- Vytvořil(a) jsem e-learningový kurz
 Působil(a) jsem v e-learningovém kurzu jako tutor
 Účastnil(a) jsem se e-learningového kurzu jako studující
 Zatím žádné

7. Na Vaší škole je možno využívat e-learningové prostředí Moodle. Využíváte toto prostředí pro e-learningové vzdělávání žáků?

- Ano

Ne

Pokud jste na předchozí otázku odpověděli ANO, pokračujte otázkami 9-12a, pokud jste zvolili možnost NE, pokračujte otázkami 9-12b. Po zodpovězení těchto otázek pokračujte všichni otázkami č. 13 a 14.

8a. K jakým činnostem prostředí Moodle ve výuce využíváte?

- Prezentace výukových materiálů (dokumenty s probraným učivem, příklady s řešením apod.)
- Samostatné úkoly
- Domácí příprava studentů na vyučování
- Testování studentů
- Jiné - prosím uveďte.....

8b. Proč prostředí Moodle nevyžíváte?

- Nepřijde mi to užitečné
- Nemám dostatečnou informační gramotnost
- Škola není dostatečně vybavena technikou
- Příprava je časově náročná
- Nejsem fanouškem IT
- Není vhodné pro můj předmět

9a. V jaké podobě e-learning nejčastěji využíváte?

- E-learningové kurzy
- Didaktické testy
- Výukové programy
- Interaktivní encyklopedie
- Vzdělávací texty

9b. Využíváte ve výuce jiný LMS systém? (prostředí pro podporu elektronické formy vzdělávání?)

- Ano, prosím uveďte jaký.....
- Ne

10a. Je pro Vás prostředí Moodle složité na ovládnutí?

- Ano-trápím se, než něco nastavím
- Ano-ale nakonec zvládnou vše, co potřebuji
- Ne-přijde mi intuitivní

10b. Uvažujete o využití e-learningu do budoucna?

- Ano
- Ne

11a. V jakých předmětech e-learning využíváte?

- Cizí jazyky
- Informatika
- Matematika
- Fyzika, chemie
- Český jazyk
- Biologie, zeměpis
- Hudební, výtvarná, tělesná výchova
- Odborné předměty

- Jiné - prosím uveďte.....

11b. Co by změnilo Váš názor na používání e-learningu ve vyučovacím procesu?

- Velký zájem studentů
- Kompetentní kolega, který prostředí využívá
- Rozhodnutí vedení školy
- Zajímavé školení
- Jiné - prosím uveďte.....

12. V čem spatřujete výhody e-learningu na střední škole?

- Větší možnost procvičování probírané látky
- Individuální tempo výuky
- Oživení hodiny, větší aktivizace studentů
- Možnost hromadného zkoušení studentů
- Ve využití e-learningu nevidím žádná pozitiva

13. V čem spatřujete nevýhody e-learningu na střední škole?

- Učení se z elektronického textu
- Závislost na technologiích
- Zvýšené nároky na pedagogy
- Studenti e-learning téměř nevyužívají, i když mají možnost
- Ve využití e-learningu nevidím žádnou nevýhodu

Příloha č. 2 – Přístup do LMS Moodle na Obchodní akademii Znojmo

Moodle OA Znojmo

Studijní a informační portál
Obchodní akademie a Jazykové školy Znojmo

Nejste přihlášení ([Přihlásit se](#))
Čeština (cs)

Odkazy:

- [oaznojmo.eu](#)
- [Bakalář](#)

Přihlásit se

Uživatelské jméno:

Heslo:

Zapomněli jste heslo?

Připojení uživatele
(posledních 5 minut)
Žádný

Kalendář
únor 2016

So	Út	St	Čt	Pá	So	Ne
	1	2	3	4	5	6
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29						

Kategorie kurzů

- Různé
- Maturitní zkouška
- Interní informace
- Sekce společenskovedních předmětů
- Sekce jazyků
- Sekce přírodovědných předmětů a matematiky
- Sekce ekonomických předmětů
- Sekce informačních technologií
- Sekce tělesné výchovy
- Český jazyk a komunikace
- Projekt

Všechny kurzy ...

Hlavní menu

- Novinky stránek
- Oblíbené programy
- Slovník cizích slov

Nedávná činnost

Výpis od Pátek, 12. únor 2016, 18:59
Úplná sestava o nedávné činnosti...

Nic nového od vašeho posledního přihlášení.

Činnosti

- Fóra
- Slovníky
- Studijní materiály

Kategorie kurzů

Různé	1
Maturitní zkouška	1
Interní informace	2
Odborné sekce	1
Sekce společenskovedních předmětů	4
Janský	4
Hummlová	4
Jansa	5
Sekce jazyků	10
Bastlová	5
Sekce přírodovědných předmětů a matematiky	2
Leischnerová	2
Červinka	2
Valentová	3
Chlubna	1
Milička	9
Kuřtková	5
Sekce ekonomických předmětů	9
Kseničová	6
Freyová	10
Jansa	1
Černá	7
Sekce informačních technologií	4
Benda	4
Chlubna	8
Červinka	4
Fiala	3
Milička	5
Sekce tělesné výchovy	1
Český jazyk a komunikace	3
Janský	5
Hummlová	5
Projekt	1

Vyhledat kurzy:

Nejste přihlášení ([Přihlásit se](#))

Příloha č. 3 – Přístup do LMS Moodle na G+Spgš Znojmo

moodle.gpoa.cz
Nejste přihlášení (Přihlásit se)
Čeština (cs)

Navigace

- Titulní stránka
- Kurzy

Dostupné kurzy

Šervitová - seminář gymnázium - okružky	
Hrůzová biologie	
Bi sem Smolík	
G 4.A Fuxová	
P 2.D	
G 2.A Leischnerová	
4-leté gymnázium AJ	
8.A Novotná	
AJ k FCE G.A.,2.B Novotná	
Konverzace 8.A,4.B Novotná	
Laboratorní práce G 2.B - Gretzová	
Laboratorny G6.A - Schmuttermeierová	
DS- Informační a komunikační technologie - Štěpnička	Informační a komunikační technologie pro dálkové studium PMP
DS - Informační a komunikační technologie sk.1 - Nesvadba F.	Informační a komunikační technologie pro dálkové studium PMP
IVT 8.A Nesvadba	
Informační a komunikační technologie - P1.A.s2 - Finda	
Informační a komunikační technologie - P1.B - Finda	
Informační a komunikační technologie - P1.C - Finda	
Informační a komunikační technologie - P3.B - Finda	
Informační a komunikační technologie P1.A.s2 - Finda	
Informační a komunikační technologie P2.A - Finda	
Informační a komunikační technologie P2.C - Finda	
Informační a komunikační technologie P3.C - Finda	
Informatika a výpočetní technika G1.B - Finda	
Informatika a výpočetní technika G2.A - Finda	
IVT G1.B - s1 - Finda	
IVT G1.B - s2 - Finda	
IVT G4.B - Finda	
IVT G8.A - Finda	
P4.C Štěpnička	IKT v p4.c
G3.A Štěpnička	Informatika G3.A
P2.A Štěpnička	PMP
G4.B - IVT	Informatika a výpočetní technika v G4.B
G1.B-S1 IVT Štěpnička	
G1.B-S2 IVT Štěpnička	
P1.B IKT Štěpnička	
P1.C IKT Štěpnička	Inf a kom. tech v P1.C
P1.A IKT Štěpnička	Informační a komunikační technologie v P1.A
G5.A IVT Štěpnička	Informatika a výpočetní technika v G5.A
P1.A IKT Štěpnička	Informační a komunikační technologie v P1.A
P2.B IKT Štěpnička	
P2.C IKT Štěpnička	Informační a komunikační technologie v P2.C
P3.B IKT Štěpnička	
P3.C IKT Štěpnička	IKT P3.C skupina 2
Seminář z informatiky	Seminář z informatiky
C.2015-2016	
Učitel: Ladislava Vrbková	
C.spezializace 2015-2018	
Učitel: Ladislava Vrbková	
B.volitelná 2015-2017	
Učitel: Ladislava Vrbková	
B.2015-2017	
Učitel: Ladislava Vrbková	
ODV 2.B 2015-16	
Učitel: Ladislava Vrbková	
DVS P4.C	
Učitel: Ladislava Vrbková	
Matematika volitelná P4A	
Němčina C2.B	
Učitel: Soňa Bazalová	
Němčina G3A, P1.C	
Učitel: Soňa Bazalová	
němčina G4B, P2C	
Učitel: Soňa Bazalová	
Němčina C8A	
Učitel: Soňa Bazalová	

Kalendář

únor 2016

Ne	Po	Út	St	Čt	Pá	So
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29					

Nejste přihlášení (Přihlásit se)